ALKOTNI — NEM ALAKITANI!

M. F.

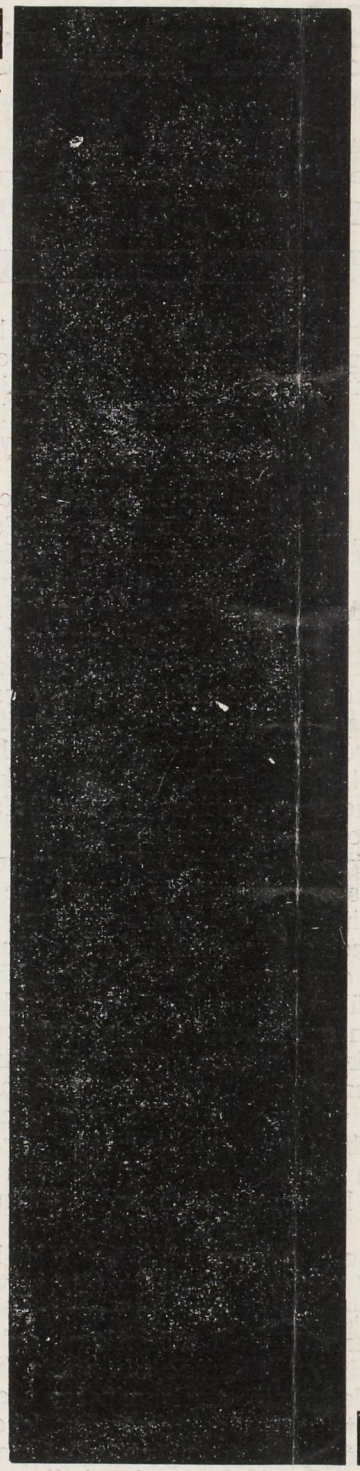

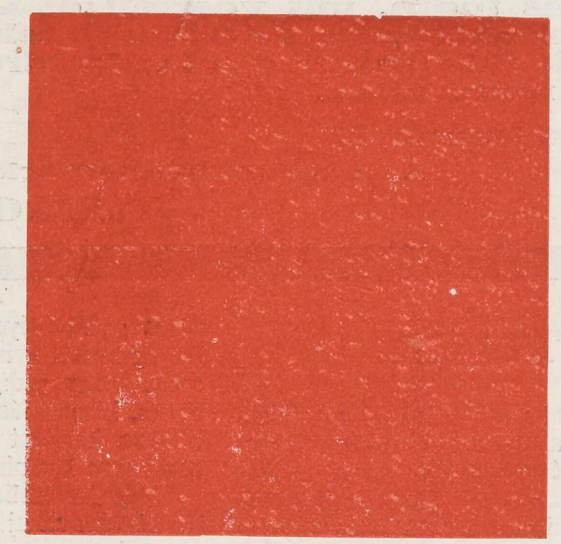

WIEN 1924 – IX. ÉVFOLYAM – 3.–4. SZ.

MA

AKTIVISTA FOLYÓIRAT

181/30

LENIN

A Kommunista Internacionále összes szekcióihoz!

Január 21-ikén este 6 óra 50 perckor Lenin a légzési szervek bénulásának szimptómái közben hirtelen meghalt. A temetés 26-ikán megy végbe. A Kommunista Internacionále legkiválóbb vezérét és tanitóját vesztette el. A nemzetközi proletáriátust Marx Károly halála óta nem érte nagyobb veszteség. Le a kalappal a munkásosztály nagy mesterének friss sirja előtt! A nemzetközi proletáriátus tudja, mit vesztett el Lenin személyében. A Kommunista Internacionále és a Szovjetek Szövetsége még szorosabban fognak felsorakozni a Lenin hirdette tanok szellemében folytatandó munkához.

Moszkva, 1924 január 22.

A Kommunista Internacionále végrehajtóbizottsága

ZINOVJEV.

ARCHITEKTURA

Életformáinknak és szellemi strukturánknak megfelelő architekturát akarunk. Mivel az összetevők, amelyek eredője gyanánt az uj épitőművészetnek jönnie kell, gyökerükben mások, mint a régi házak, templomok és kastélyok idején, ezért az uj architektura sem lehet egyszerüen a réginek ujra öltöztetett analógiája.

A régi architektura központi jelensége volt az egész művészetnek. És magában az architekturán belül is volt épülettipus, mely rendeltetése és szimbólikus jelentősége révén az épitőművészet koronájának számitott. Ilyen volt a vallásos ideológia legfelsőbb szentségét szolgáló templom, pagoda vagy mosé. Ilyen volt a legfőbb egyházi és világi hatalom székhelye, a fárao vagy szultán vagy császár palotája.

Nekünk nincsenek hierarchikus ideológiai középpontjaink, amelyekben számunkra a lét minden szála egybefutna. Van egy központi gondolatunk a testi és szellemi valójában felszabadult, végsőkig felfokozott életet élő emberről. De ez a fogalom éppen a hierarchia és az exkluziv elhátarolódás kiküszöbölését kivánja, gazdasági, politikai és jogi téren csak ugy, mint szellemileg. Az uj ember nem magányos csucsfő, hanem a gyakorlati életpályák ezerféle változata által megsokszorozott, differenciált tipus legyen, aki azonban ebben a sokká és sokfélévé való elkülönültségében is maradjon meg a társadalmi viszonylatosság hálozatába belekapcsolódó nyiltságnak, közvetlenségnek, életvezetéknek. Szóval egész embernek.

Lehetetlen ezt az egész embert a pszihofizikai szerkezetnek olyan mythikus szférájába emelnünk, hogy e g y test-lelkiségében is hordozója és kifejezője legyen m i n d e n emberi jellem- és tipuskonkrétumnak, amely körülöttünk nyüzsög. Nagyon kétséges, hogy a proletáremberkoncepció képes lesz-e erre az elvonásra. Az absztrakciónak olyan vázlatos és általánositó fokára volna ehez szükségünk, amelynek semmi plasztikus formáját nem tudnók már adni. Tehát épitőművészeti szimbólumát sem. Nincsen olyan térbeli koncepciónk, melynek szerkezeti középpontjába ugy állithatnók be az uj ember gondolatát, mint forrását és rendeltetését minden téri rendszerbe sorakozásnak. Mivel ember-képzeteink csak a konkrét tipusok sokféleségében elevenek, nem transzponálhatjuk át őket az architektónikus térkoncepciónak olyan boltozatos szintézisébe, hogy az ne pusztán külső-séges gyüjtőhelye, hanem uralkodó e g y - f o r m á b a lényegesedett kvinteszenciája is legyen a s o k - e m b e r n e k. Hogy pedig a munkás, politikus, mérnök, tanitó, orvos, közgazdász stb. gondolatának külön-külön szimbólikus hajlékot emeljünk, ezt a képtelenséget ugyan senki sem kivánhatja.

Még kevésbbé absztrahálhatunk architektónikus emlékműveket az uj ember különböző életfunkcióiból. Sem a munka, sem a pihenés vagy szórakozás és szerelem vagy sport fogalma és életténye nem szolgálhat alapul holmi ideológiai centralizációnak. Szükségleteink, érdekeltségeink sokkal komplikáltabbak és elágazásaikban egyenként is sokkal elevenebbek, semhogy bármelyikük is elnyelhetné a többit. Szellemi lecsapódásaik sem összegeződhetnek tehát olyan elvontságában is plasztikus gondolattá, melynek nevében kultuszt lehetne üzni. Ahol pedig nincsen ideológiai absztrakció körül kialakult kultusz, ott architektura sincsen a szónak régi, minden részletművészetet és részletformát uraló értelmében.

Vagy próbáljuk meg például a m u n k a ugyancsak fontos és emberi méltósággal bizonyára teljes lényegét a kizsákmányoló kapitalizmustól megszabaditva az egyéni és közérdeküségnek akár legtisztább szférájába is emelni. Kivánhatjuk-e, hogy ennek a gondolatnak külön hajlékot szenteljünk, külön áldozó funkcionáriusokkal, szertartásokkal? Nincsen szánalmasabb, dadogóbb szentimentalizmus, mint amikor a „munka palotái" követik el ábrándos tervezők — szerencsére egyébként csak papiron. Van az emberi munkának, még pedig kényszermunkának, sajnos, elég hajléka, bányáktól az irodákig és műhelyekig. De hogy a M u n k a fogalmát statuálja és körültömjénezze, ezt a legszorgalmasabb némettől sem kivánhatja senki.

Konkrét szükségleteink és kényszerüségeink földi keretek között oszlanak el és fejtik ki hatásukat és idővel, ha az épitők megszabadulnak az ideológiai reprezentáció hagyományától, ki is termelik majd a szerelmek, szórakozások, munkálkodások, gyülekezések stb. tiszta hajlékait. De hol az az életfunkció, amely mindazt a sok ezerféle konkrét energiát, feszültséget, dinamikus lendületet, ami mind élet, élet és ujra élet, magába foglalhatná? És ha akadna ilyen központi életfunkció, még mindig nagy utat kellene megtennie a szellemi lecsapódás és átlényegülés folyamatában, amig eljutna oda, ahol az architekturát támasztó transzcendentalizmus kezdődik. Hol van a társadalom, amely hajlandó vagy képes egy ilyen utat szemmel tartani, hittel kisérni és szentté avatni?

Van a mai épitőművészetnek is központi gondolata. A maximális célszerüség, anyagszerüség, közegészség, ökonómia és szerkezetiség nevében vesszük szemügyre azt, ami épül és ha megfelel ezeknek a követelményeknek, akkor jó. A célok, amelyek a mai architekturának parancsolnak, rendkivül sokfélék. Lakóház, gyár, csarnok, szinház, mozi, fürdő, szálló, pályaudvar, kórház, raktár stb. stb., mind megannyi más-más cél alá rendelt, tehát szerkezetileg és alakilag szükségképen különböző épület. Igy vagyunk az anyaggal is. Már a közegészség követelménye inkább megkivánja a bizonyos foku egyformaságot. Mert bármilyen architekturát épitsünk is, elhatárolva az embert a természetadta szabad tér és napfény elől, ugy higiénikus követelmény, hogy az életnek ezt a megszoritását a lehető legminimálisabbra enyhitsük. Ezt a követelményt, melyet a mai gazdasági, társadalmi és anyagtechnikai lehetőséggel számot vető, kompromisszumos megoldástól elindulva, egészen utópikus távlatokig el lehet vezetni, a kommunista centralizáció is figyelembe fogja venni. Mindenesetre benne van a mai architektura tendenciájában, hogy az embert minél kevésbbé terhelje nagy, sulyos tömegekkel és hogy architektónikus keretek között is mennél több szabad teret, jó levegőt, napfényt biztosithasson a számára.

Ez a tendencia érvényesül az uj városfejlesztő és teremtő koncepciókban is. Minél kevesebb egybezsufoltság, szükterüség és forgalmi torlódás és minél gondosabb elkülönitése az élet különböző funkciós szintereinek. Más a munka, a kényszerü és fegyelmezett életmüködések kerülete, a fórum, és más a pihenés, a lakás architektónikus környezete. Tehát e tekintetben is természetszerüleg a cél szabályozza az épitőművészeti szervezést. Az organizatórikus feladatok primér volta pedig nem türi, hogy az uj városon vagy másfajta emberi településen a gyakorlati rendeltetések különféleségén tul önállósodott formai egyöntetüség uralkodjék, mint valamikor a középkori városon a csucsivesség és csucsfedelüség, élén a dómmal. Megint csak azért van ez igy, mert nincs ideológiai középpontunk, amely a konkretizált életből kisarjadt absztrakció gyanánt uralkodhatnék ezen az életen, külön szentségként, szemben a profán hétköznappal.

Életünkből kiveszett a szakroszantnak és a profánnak a kettősége. Egynek tudjuk és éljük az életet komoly és tréfás, kényszerü és szabad áramlásában. Az architekturát is egynek tudjuk, amint ezeknek az áramlásoknak szervezett térbeli medret biztosit, még pedig a gyakorlati élet összetevői által megszabott konkrétumnak. A cél és az anyag különfélesége nem akadályozza, hogy ez az épitőművészet egy ne legyen abban, miszerint mindig és szigoruan csak a maga különleges rendeltetését és anyagát dokumentálja. Ebben a követelményben benne van a szerkezetiség és az ökonómia elve is, mint a formák öncélu burjánzásának eleve határt szabó regulativum. Az uj épitőművészet nemcsak a fényt, levegőt, teret csökkentő tömegesség, de a primér emberi életvalóságon tul zajlani akaró formák dolgában is a végletekig tartózkodó legyen. Ne kivánjon többet jelenteni feltünés nélkül alkalmazott élettámasznál és ruházatnál. Ne kivánkozzék „S t a d t k r o n e"-nak, uralkodó meredésnek lenni, iromba bálványnak, mely piramisok és dómok analógiájára terpeszkedne a látóhatáron, térdre kényszeritve áhitatos, dolgozó és — féken tartott néptömegeket. Elég szomoru, hogy gyárkémények, kohók és bérkaszárnyák monumentalitása uralkodik az életünkön. Ne kivánjunk hát még külön ideológiai monumentalitást tömjénező kőszörnyetegeket is magunk fölé. Az élet és a technika fejlődése idővel ugyis meghozza a kő, vas és betóntömegekből emelt, kényszerzubbonyokon tul szabadba nyiló architekturát.

Kállai Ernő

TABALA-DAL

Galambfelhő te tiszta menyei állat, szélapály
himbálja parafatested s te folytonosan uszol
Isten lélekvesztője vagy, rengeteg világosság
s a szerelmesek sóvárgásméze hizeleg néked

egyszerü vagy mint a madáreledel, pálmalegyező
vagy s szivedbe fogadtad eltékozolt testvéreinket
a szomoruság kátránysikjain sorvadtak el s
aranyodat mossák este a fénypatakok medrében

veled uszik az őzcsapat s az elhunyt tanitónő
vizerek és gyökerek sirdogálnak: ki szeresse
most őket
te hallgatsz mint a fémlemez s az alvó viharoszlop
mi azonban nem felejtettük el a Husvét-sziget
pusztulását

kenyértelen gyermekeink zokognak egy darabka
pázsiton
az idő kénszinü robaja ez s te meggyuladsz
nyugtalanok vagyunk mint a higany, világits
világits: gyógyfüvek közé vezetjük méheinket

Reiter Róbert

A GÉP ESZTÉTIKÁJA

FERNAND LÉGER **(FRANCIA)**

A gyártott tárgy. — A mesterember és a művész.

Der Mensch soll stolzer darauf sein, Hammer und Nägel erfunden, als Meisterwerke der Nachahmung hervorgebracht zu haben. (Hegel.)

A modern ember mindinkább kiütköző geometriai rendben él.

Minden mechanikus vagy indusztriális emberi teremtés geometriai akarásoktól függ.

Az emberek háromnegyedrészét előitéletek gátolják a külvilág szép és rut jelenségeinek önálló megitélésében.

Szerintem a plasztikus szép teljesen független minden érzelmi, leiró és utánzó valőrtől. Minden tárgynak (képnek, épületnek) abszolut értéke van, függetlenül attól, amit ábrázol.

Az emberek nagyrésze megérteni akar, ahelyett, hogy átadná magát szenzibilitásának. Hisz a művészet csinálóiban. Az én célom evvel szemben kimutatni, hogy nincsen katalógizált, hierarchizált szépség, mert a szépség mindenütt jelen van, a fazékban és a konyha fehérre meszelt falán talán inkább, mint a tizennyolcadik századbeli szalónban és a hivatalos muzeumokban.

A mechanikai szép ezen az alapon válik megérthetővé. Benne egy uj architekturális rendről van szó: a mechanika architekturájáról, mely mint minden régi és modern architektura, geometriai akarások függvénye.

A görög művészet a horizontális vonalakat juttatta uralomra. A román a vertikálist. A gótika az egyensulyt görbe és egyenes vonalak játékában realizálta s a mozgó architektura meglepő eredményéhez érkezett el; vannak gótikus homlokzatok, melyek dinamikus kép módjára mozognak, mintegy játékaként a kiegészitő vonalaknak, melyek egymással kontrasztot alkotva élnek.

Megállapitható, hogy a gép vagy a gyártott tárgy szép lehet, mihelyt vonalainak viszonyai egy a régebbi művészetekével egyenértékü rendben egyensulyozódnak ki. Valójában tehát itt sem valamely uj rend jelenségével állunk szemben, egyszerüen csak olyan épitészeti manifesztációval, mint a többi. Mégis jó ezt a tényt összes következményeivel végiggondolni.

A gép-tárgynál, amely tetszik vagy elbüvöl, az egyensuly és párhuzamosság itélete teljességgel természetes, a gép ép oly szép és kiegyensulyozott, mint a gótikus épitmény.

Az ekvivalencia törvénye az egyetlen, ami az uj plasztikus tények összefüggéseit a különböző korokban szabályozza.

A kérdés akkor lesz kényessé, amikor a mechanikai alkotást minden következményével, tehát céljával együtt vesszük szemügyre. Ha a régi monumentális épitmények célja a hasznosságon uralkodó szép volt, viszont tagadhatatlan, hogy a mechanikai rendben az uralkodó cél szigoruan hasznos. Minden a hasznosságot szolgálja benne. A hasznosságra való törekvés tehát nem akadálya a szép létrejöttének.

Gondoljunk csak az automobil példájára, melyet még érdekesebbé tesz az a körülmény, hogy a kocsi, minél inkább közeledett praktikus céljához, annál szebb lett. Mert mikor kezdetben a függőleges vonalak uralkodtak, a kocsi, mely ennyiben célszerütlen volt, egyben csunya is volt, mindenki nélkülözte előtte a lovat és lovatlan kocsinak csufolta. Mikor a gyorsaság szükségéből folyólag a kocsi alacsonyabb és hosszukásabb lett, minél fogva a görbék által kiegyensulyozott vizszintes jutott tulsulyra, egyszersmind tökéletes, célja irányában organizált és szép lett . . .

A szép és hasznos összefüggésének az automobil példájában történt e leszögezése nem mondja ki azt, hogy a tökéletes hasznosság szükségképen tökéletes szépséget eredményez, sőt sok esetben tapasztaltam már ennek ellenkezőjét.

A gyártott tárgyban a szépség létrejötte tisztára véletlenektől függ.

A fantáziáért, melynek elvesztét sokan sajnálni, s a száraz geometriáért, melynek jelenlétét sokan gáncsolni fogják, bőven kárpótol a fény játéka a fehér fémen. Minden gép-tárgy két anyagi tulajdonságot tesz lehetővé: az egyik elnyeli, a másik visszaveri a fényt; előbbi architekturális, utóbbi festészeti valőr. A gép valőrjét tehát a fény határozza meg.

A gyártott tárgynak hasznossági és kereskedelmi szempontból nem volna szüksége arra, hogy szines legyen, miután igy is abszolut szükséget elégit ki. Ámde a hasznos tárgy feldiszitése már a parasztnál is megfigyelhető, aki bicskája nyelét faragásokkal cifrázza ki. Tőle egyenes vonal vezet a „dekorativ művészet" modern iparáig. A cél mindenütt egy: hierarchiát hozni bele a tárgyakba.

Ez a törekvés a dekorativ tárgy (hivatásos művészek) olyan dekadenciájához vezetett, hogy azok a kevesek, akiknek biztos és egészséges izlésük van, elkedvetlenedvén, természetszerüleg menekültek a csupasz fából vagy nyers fémből való szériatárgyakhoz, melyek vagy önmagukban szépek, vagy az illetők izlése szerint kidolgozhatók. A gép mindent nyerhet, ha a mesteremberek kezében marad, és mindent elveszithet, ha a hivatásos dekoratőrök kezébe kerül. (A „dekorativ művészet" tévedéséről külön kötetet lehetne irni.)

Igaz, hogy a gép maga is termel ornamenseket; de miután funkciója folytán arra rendeltetett, hogy a geometriai rendben dolgozzék, mégis több bizalmam van hozzá, mint a hosszusörényü és művésznyakkendős uriemberhez, aki részege saját egyéniségének és fantáziájának.

Kereskedelmi és eladhatósági szempontból a szin varázsa minden esetre hat s ezt a gyáros is tudja. Kiütköző fontosságuvá lesz ez a kérdés: „Hogyan itéli meg a néző a gépet? Előbb látja szépnek vagy előbb hasznosnak? Az én véleményem szerint az itélet gyakran kezdődik a szépséggel. A gyermek minden esetre előbb a szépséget nézi, szájához emeli a neki tetsző tárgyat és meg szeretné enni, hogy evvel igazolja birvágyát. A fiatalember ezt mondja: „Milyen szép bicikli!" s csak azután próbálja ki praktikusan. Az uccán mellettünk elrohanó autóról sem mondunk egyebet, mint hogy szép.

A gyáros érzi ezt és mindinkább kihasználja a maga érdekében. Igy jutott el a legszigorubban hasznos tárgyak feldiszitéséhez. Ténylegesen a sokszinü hasznos tárgy példátlan inváziójának korában élünk. Még a mezőgazdasági gép is szines akar lenni és pillangó módjára cicomázza fel magát. A szin olyan vitális szükségszerüség, mely mindenütt kiköveteli jogát. Mintha ez volna a kárpótlás azért, hogy öltözködésünkben a szürke és fekete szin lettek uralkadókká.

Néhány év óta eljutottunk a kirakatművészetig. Az ucca állandó látványossággá lett. Minden kereskedőnek egyetlen vágya, hogy többen nézzék, mint szomszédját. A gond, amit ennek a munkának szentel, mindennél odaadóbb. Volt alkalmam megfigyelni, hogyan rendezte el kirakatában egy párisi kereskedő az eladásra szánt mellényeket. Minden egyes mellénynek tizenegy percet szentelt s majdnem percenként visszalépett, hogy távlatból figyelje a hatást. Én, a néző, előbb fáradtam bele a munkába, mint ő. Ha már most ennek a derék mesterembernek a munkáját összehasonlitom sok neves művész nyegleségével, megállapitom, hogy az utóbbival szemben az előbbinek határozott művészeti koncepciója van, mely szorosan egy kereskedelmi célhoz tapad.

Csodálatos ujjászületés előtt állunk, az alkotó mesteremberek világának megszületése előtt, akik gyönyörüségei szemünknek és állandó, a végtelenségig variálható látványossággá teszik számunkra az uccát. Szinte látni vélem, hogyan ürülnek ki a szinházak és hogyan tódulnak az emberek az uccára, mihelyt a művészetek hierarchiájának előitélete nem gátolja benne őket. Micsoda forradalom lesz az, mikor az előitéletektől ment emberek megértik és megérzik a dolgozók e világát! Az álnagyságok lebuknak piedesztáljukról és az értékelés rendje helyreáll. Ismétlem, a művészetnek nincsen hierarchiája. Minden mű annyit ér, amennyit önmagában ér, a többi izlés és egyéni megindithatóság dolga.

Mi mármost a hivatásosnak nevezett művész helyzete a mesterember e manifesztációival szemben?

Mielőtt ezt a helyzetet szemügyre venném, legyen szabad egy visszapillantást vetnem arra a rettenetes plasztikai tévedésre, mely még ma is egész sulyával ránehezedik a világ művészi értékelésére.

A mechanikus szépség és az összes művészi intenció nélkül szép tárgyak ténye feljogosit arra, hogy egy futólagos reviziónak vessem alá a régi, intenciós és véglegeseknek osztályozott valőröket.

Az olasz reneszánszot az egész világon elérhetetlen ideál gyanánt szokás emlegetni s a legtöbb uj művészet ennek a reneszánsznak szolgai untánzásán épül, Nagyobb tévedés el sem képzelhető. A tizenhetedik század az összes plasztikus képzőművészetek szinte teljes dekadenciájának dátuma.

Ez a tévedés az imitáció, a tárgy szolgai leutánzása szemben a primitivnek nevezett korszakkal, mely épen azért nagy és halhatatlan, mert formáit és eszközeit maga találja fel. A reneszánsz, összetévesztvén az eszközt a

céllal, hinni kezdett a szép tárgyakban, tehát két főbenjáró tévedésbe esett bele. Ezek az utánzás szelleme és a szép tárgy másolása. A reneszánsz emberei többnek hitték magukat elődeiknél, a primitiveknél, mikor a természetes formákat utánozták, ahelyett hogy egyenértékét keresték volna és gyönyörüséggel irták le roppant képeiken koruk legmarkánsabb, legszinpadiasabb gesztusait és akcióit. Áldozatai voltak a szép tárgyaknak. Ha valamely tárgy szép, ugy mindig önmagában, szigoruan és érinthetetlenül szép. A szép dolgot nem lehet lemásolni, csak megcsodálni; ezenfelül legfeljebb még egy egyenértékü müvet lehet teremteni.

A reneszánsz volt megteremtője annak a beteg művészetnek, mely lihegve futott a szép tárgy után. Amit akartak, materialiter is megvalósithatatlan volt, mert a szép tárgy másolhatatlan, vagyis a szó tudományos értelmében reprodukálhatatlan; ennek elég bizonyitéka, hogy harminc növendék ugyanegy időben és megvilágitásban harminc különböző kópiát csinált a szép tárgyról. De a tudományos metódusok, mint a fényképezés, szintén nem szerencsésebbek. A szépnek minden néven nevezendő manifesztációjában van valami ismeretlen, mely örökké titokban marad a csodáló előtt, sőt már alkotója előtt is. A szép gép nem egyéb, mint a szép, modern tárgy, ennélfogva époly másolhatatlan.

Két termelővel állunk szemben, vajjon megsemmisitik-e egymást?

Azt hiszem, hogy a szép iránti szükséglet elterjedtebb, mint hinnők. A szépség utáni kereslet a gyermektől hozzánkig igen jelentős, a napi tettek és törekvések háromnegyendrésze ezt a keresletet szolgálja. Itt is a kereslet és kinálat törvénye működik; és a kereslet pillanatnyilag főként a hivatásos művészhez fordul, hála a fentebb jelzett előitéletnek, mely az ő malmára hajtja a vizet s mely a szemeket nem engedi felnyilni a mesterember gyártott tárgyának szépsége előtt, mint amely nem „művészi" munka.

Most jövök a párisi vásárból, ahol lépten-nyomon felujjong a leleményesség, és elképedek, ha arra gondolok, hogy azok az emberek, akik e szinpompás csodákat teremtették, nem értik és nem érzik, hogy valóságos művészek, hogy felforgatták a modern plasztika összes adottságait. Az öntudat ekkora hiánya ez esetben azért keserves, mert még jókora időre meg fogja zavarni a talány keresőit.

Tegyük fel, hogy egy szép napon a mérnökök, munkások, kereskedők, kirakatrendezők egész roppant világa tudatára ébredne annak a szépnek, melyet gyárt és melyben él. A szépség utáni kereslet általuk szinte teljesen kielégülést találna; a paraszt beérné szép szines szántógépével és az eladó nyakkendőinek melódiájával. Miért van arra szükség, hogy ezek az emberek vasárnaponként a Louvre vagy más efféle helyek kétes képeihez járuljanak egy kis eksztázisért?

Kijelentem, hogy nem paradokszonokat akarok mondani, hanem szerény eszközeimhez képest világosságot akarok deriteni a legtöbb ember különös és érthetetlen meggyőződésére. Ezer festmény között két szépet ha találunk; száz gyártott dolog közül harminc bizonyosan szép.

Én a magam részéről választottam; üdvözlöm és kivánatosnak tartom az amugyis elért eredményt.

A mesterember vissza fogja kapni helyét, melyet eleve neki kellett volna tartania, mert ő a valódi teremtő, aki naponként szerényen és öntudatlanul egész seregét találja fel a szebbnél szebb gépeknek, melyek életünket lehetővé teszik. Őt üdvöziti öntudatlansága. A hivatásos művészek legnagyobb többségét gyülöletessé teszi egyéni gőgje és tudatossága. Mindig csak hanyatló korokban volt konstatálható a nagy álművészekben az egyéniség undoritó hipertrófiája. (Reneszánsz.)

Kiki járjon el a Gép Szalónjába, mert a gépnek épugy meg vannak a maga évenkénti szalónjai, mint a művész uraknak, kiki tekintse meg az Automobil és a Repülőgép Szalónjait Páris piacán és látni fogjátok a világ legszebb látványosságait. Nézzétek meg a munkát: valahányszor mesterember végzi, mindig jó, valahányszor egy hivatásos tesz rajta erőszakot, mindig rossz.

A gyártóknak sohasem lett volna szabad elhagyni területüket és a hivatásos művészekhez folyamodni; minden baj innen származik. Ezek a derék emberek azt hiszik, hogy felettük a félistenek egy fajtája áll, mely csodálatos dolgokat, az övéknél sokkal szebbeket csinál s amely ezeket a halhatatlan műveket évenként kiállitja a tárlatokon. Frakkba vágják tehát magukat s igy tisztelegnek a nagyképü ostobák előtt, akik nekik nyomukba sem léphetnek.

Ha le tudnák birkózni bárgyu előitéletüket és megértenék, hogy a legszebb tárlatok az övéik, bizalmuk támadna a mesteremberek, e csodálatraméltó emberek iránt, akik őket körülveszik és nem mennének máshová a szépet keresni.

Mi már most a végső következtetés? Hogy a mesterember minden? Nem. Ugy gondolom, hogy ő felette nagyon kevés ember tényleg képes fellendülni egy olyan magasságba, mely a szépnek azt az első sikját uralja. Ezeknek az embereknek fogékonyaknak kell lenniük a mesterember és a természet munkái iránt s ezeket kell egyensulyba rendezniök. Az együttműködés a mesterember és a valódi művész között különben is óhajtandó.

A hivatásos művész dicstelen bukása után ennek a két embernek állandó érintkezésben kell élnie, hogy mindketten egyformán felvirágoztassák saját területüket.

Ford: Gáspár Endre

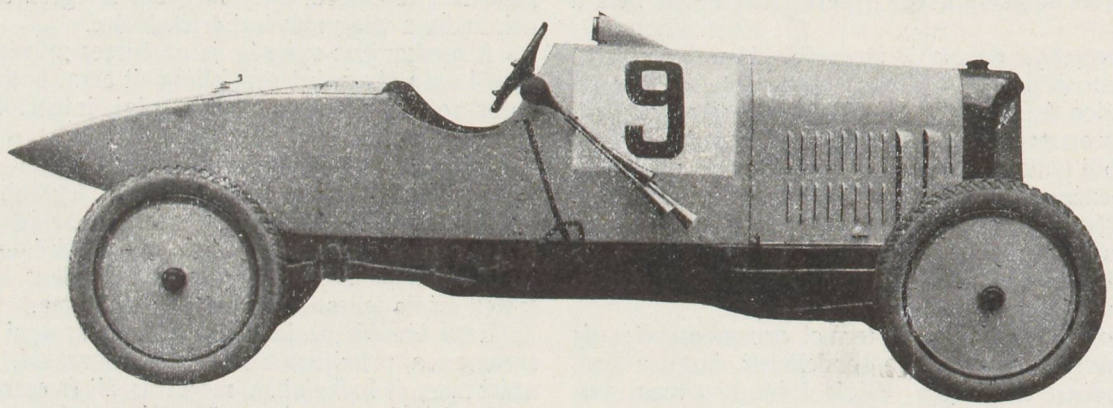

Versenyautó

41

Ritkán megyek emberek közé szomoru vagyok
s néha egészen szememre huzom a kalapom
esztendők homokot csikorognak a fogaim között
ki kergeti szét alólam egyszer az összekigyózott utakat
a pusztulás fekete angyalai keringnek a városok felett
s itt becsukódtak a kapuk s a hidak ájultan leszakadtak
esténként felgyujtom magamban a szegénység kristályait
csak ülök a sárgaréz hold alatt s ugy érzem nincs senki a világosságban akit meleg tenyereimmel megsimogathatnék
valaki fölszedte mögöttem a sineket s most egyedül vagyok az uj dolgok kezdeténél
de mégis azt mondom ime a nagy gyüjtőlencse is én vagyok
s én vagyok az elveszett füzfasip és a mezitelen állatszeliditő is én vagyok
csak akarnom kellene és árnyékommal letakarhatnám a világot
látjátok tehát mégsem olyan mély az árok mint ahogyan azt a mérnök kiszámitotta
ismerek egy házat tele könyvekkel üveghangokkal és jó vacsorák emlékével
egy nagy nagy asszony él a házban dróthaju kicsiny fiaival
kint zokognak a megkéselt szerelmesek
s a nagy asszony kicsiny fiai járnak ide-oda a meleg szobákban
jóságból vannak és müvészetet csinálnak
szeressétek az elzárt tereken élő báránykákat

Kassák Lajos

VÁROS ÉJSZAKA

a város éjjel olyan vad mint a hold
fénylő ormányokkal dühöng a ködben és megfojtja a madarakat
a föld alatt tizenkét tőgye fekszik, melyeken összeszoritott szájjal csüngnek a halottak
valaki megfulladt
a tér gázzal telt meg
felpuffadt és kék fejjel uszik a tetők között
vad könnyeket hullat családja tenyerére

valaki éhenhalt
végigterült öt kilométernyi hosszuságban temetőből temetőig
mindenki megbotlott benne de senkisem vette észre
hajnalban széjjelfoszlott mint egy gyászdal
az alvók dermedten felébredtek
egy anya elvérzett

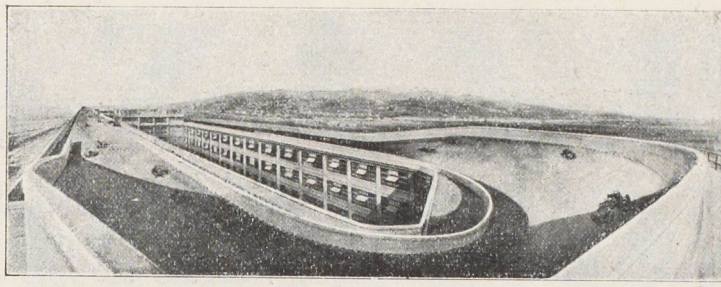

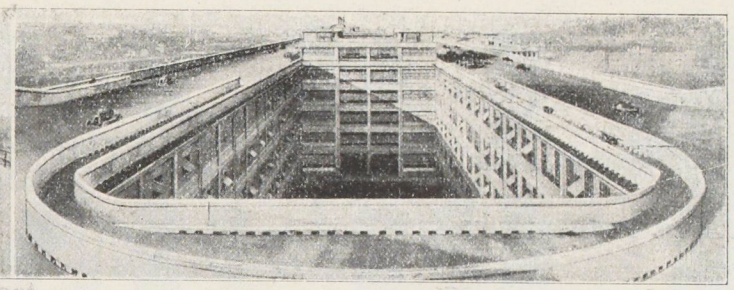

FIAT: Autó-próbapálya

apró gyerekek lógnak emlőiről mint az éretlen szőlőfürtök
égő fejük kivilágitja a sikátort
az anyának szellemek isszák a vérét
lalla-lalla

és a sarkokon sikitanak az üvegtornyok
az aszfalt alatt viz bugyborékol hol arany lábakkal és eltévedt kezekkel elrohantál
mindenütt gáz!
homlokod előtt egy asszony kimuló lehelete libbent meg mint egy zászló
az uccák borzadtan kézenfogják egymást és elalszanak
te bámulod a zöld holdat:
még mosolyog?
a szelet is felfogták
az esőt kiitták
festett üveggazellák röpködnek a járdákon az átlátszó hanghullámok között
néha kinyulik egy eleven kéz
egy kiáltás vörös feje —
függve maradnak az állatok feldült hullái fölött
villanyszökőkut!
egy angyal jobb vállán
a legmagasabb oszlop tetején áll
és hónaljába gyüjti a menekülő galambokat
mindenki menekül
a szivem
az álom
a felhő is hosszu csőrével ki levegő után kapkod
alatta a kéneső folyik és a himbáló véres holdak
az emberek
vasrudak
megfagyott lovak
az emberek
mind felemelkednek felnyujták kezüket megnyitják szemüket lassan táncolnak és énekelnek:

alattad kimult nap
bünbeestünk és meghaltunk
holnap szép arcodat
feldiszitjük csókjainkkal

mind felemelkednek
felnyujtják kezüket
a föld alól fényoszlopok törnek fel: a vonatok szeme
a hatodik emeleten két magányos hang találkozik és felrobban
(az egyik a csatornában durozsolt, hol vérfényü nyájakat hajtanak az éjféli öblökbe
a másik egy csecsemőben, kit elvitt a füst)
egy énekes torkát megrepesztette a gőz
benzinvihar a szelelőlukakban
felkapott egy kutyát, a holdra felrepitette
mind felemelkednek
felnyujtják kezüket:
ki hosszu ormányokkal dühöngsz a ködben hajtsd le fejedet
hajtsd óriási remegő bronzfüledet:
a nap süt
szél fuj
a fényben borzongó erdők hevernek
légy alázatosabb és tünődj el a madarak éjféli táncán:
ugrik ide ugrik oda él csipog és meghal
elmulik a hold is és az utolsó szerelmes lehelet
tőgyeid elszáradnak a föld alatt
légy alázatosabb: semmi, semmi!
csak felejthetetlen emlékünk él tovább
mint egy holdtest mely függve marad a levegőben

Déry Tibor

■

KRISTÁLYBÓL van tömeget lélekzik piros a szeme
tegnap megemésztette a szomoruságot s most nagy vörös és kék
zászlók őrködnek a feje fölött
a jégen kinyilik a gondolat
hallgatok beszélek és messze vagyok magamtól
két fejjel élni táncoló utakon
könyörtelen az idő és láthatatlan
az évszakok lángolva kergetik a reményeket
egyedül vagyok és elvesztettem árnyékomat
a folyók elfutnak és fehéren felkiáltanak
éjszakák százszavu orgonáján halnak a napok
isten jár a falvakban
költők lobognak városokban
láz és üveghidak és acélmezők
világ ó világ
fényes trombitákban
kokainnal
és tükörbe ásott tömegekkel
a könnyek szines ásványok
pusztákban zarándokolnak az órák süketen
bő szivárványokkal terhesek az estek
tornyok összehajolnak a kékes napszakokban
meztelenül állnak és hidegen
alusznak az emberek.

■

REMÉNYEIM beszélő kutakat terveznek
szobámban megnőttek a kék háromszögek
madarak üveggé váltak és énekelve elrepültek a szivek mélységébe
tegnap a hideget láttam
pengve sétált a reggelek kertjében
ezért ne higyj a jónak
isten előtt mindnyájan angyalok vagyunk
harangok és fürészek zokognak véresen
századunk gyomlálatlan éneke ez
aki meghalt még élhet
de miránk könyörtelenül ránkboritották napjaink tömegét
úszunk álmodunk énekelünk
néha a szemünket is behunyjuk hogy láthassunk
reggel lányokra gondolunk
este lobogó szinekkel labdázunk jeges szobában
a hónapok fehér bárányok
az évek pirosruhás szüzek
mi sátrakban élünk de házat is épitünk
földre és vizre vágyódunk,
ma ünnep van
elitéltek és emberek sétálnak az uccákon és nem lehet őket megkülönböztetni
vannak még hidak erdők és állatok
fáj nagyon az értelmetlenség,
ligetek és palánkok usznak a föld felett mint élet és halál
a dologiasság szeme sir a csend tetején
nagyon összetört minden egy éjszaka
ma olyan egyszerüen fájnak bennem a dolgok
hogy csak a kövek és fák értik meg beszédem
én te ő
rózsák elefántok beszélőgépek
szél él titokzatos rejtekhelyeken
életemen hó virágzik gyöngyöket.

VILÁGOSSÁGLÁBAKON jön és énekel a reggelben.
Szél ásvány gyökerek kibontják magukat a fényességben egyszerüen mint a tej
tisztaság él bennük melegen és sokban hasonló az elektromossághoz.
Napok hevernek a dombokon mozdulatlanul
magasan halad s a madarak szemébe ejti könynyeit.
Testvértelenek az erdők mint a szeretet
szinek ragyognak növényekben
minden feloldódik a viz alatt.
Követ és holdakat fon és két karjából vér
csorog.

NYUGODTAN gondolkozunk a nap szineiről mosolygunk
és kitárjuk két karunkat.
Csodálatosak a remények
gummiszallagokkal vannak a szivhez kötve
a gondolat is csak virág
a gyökereknek is megvannak a maguk utjaik és fájnak
s a szél sem énekelhet örökké.
Vakok élnek a fényességben
ásók és kövek a tenyereinkben
céljaink észrevétlenül elvesztek a kutakban
s mi nem halljuk többé a muzsikát
felkelt lobogókkal vonul a tekintetünk
jóságunk üveggé fagyott a termekben
uccákon testetlen függönyök alatt zokognak a kérdések
szétusznak a madarak és nem tudjuk ki az angyal
hajnalok és tavaszok várnak ránk
s mi heverünk a felszárnyazott valóságban
majdnem halottan
szomoru költők

Tamás Aladár

Házat épitenék, milyen alázatos lettem,
Megszoktam már a mérnökökkel tárgyalni, nógatom a lovakat,
állat, ember, föld azért van, hogy nékem házat épitsenek,
azért az a hegy, bánya, szőrösmellü, izzadt emberekkel, hogy terméskő legyen a bejárat két oldalán.
Én nyugodt életet akarok, otthont, szönyeges szobákat, ahol a jóllakott polgárok okos, telt feleségeit fogadhassam,
Fáradt vagyok, megérdemlem rengeteg munka után a pihenést,
Házat épittetek,
Villannyal és telefonnal.

Az asszony feje fölött megállt a hold kisértete,
A virágok tovább illatoznak, az ut egyszer majd elmondja, honnan az arca.

Együgyü kezekkel megy a munkás.
A fütty messziről jött és a házak fölött menekül,
Nem mehetek mindenkivel, a barát se mehet mindenkivel,
Kezek, ne hozzátok ruháitok a szinházból, én fentartom a magamét, a folyók amelyekben fekszem, ugyis leszakitják,
Test, mezitelen, szégyenlős öl türi a partokat.
Gyávák és okosak, maradjatok vissza, esik a part,
Annyi kövezett utcátok van, menjetek tovább, ne nézzetek vissza.

Gazdag, egykedvü nedvvel duzzad a szőlő, a fiatal lány keble teljesedik.
A setét alkovokból már indul a feketén árnyékolt öreg.
Itt vagyok az ablaknál, látom őt, de hallgatni fogok,
Én jólnevelt vagyok és hallgatni fogok,
A cinkosa vagyok és mindegyiknek a cinkosa, hallgatni fogok és válogatok a képekben, ezt és azt teritem elétek, nem, csak semmi kellemetlenség,

Nos, megirtam a verset.

Az 58-as kocsival utazom kedvesemhez, ki kertek között lakik,
Messze szaladnak onnan a sinek és az eső hosszu életét mondja,
Ruhája alatt megyek és hallgatom s ő hallgat, még sohase fogadta el a kezem.
Az eső a hegyek mögül jön.

Az emberek fölépitették a házakat. 25 statisztikai hivatal tudja, hányszor ásitottál.
Szönyegeket szőnek, mindig ujabb és ujabb cipődivatok jönnek a kirakatokba.
A festőnőnek szép karjai vannak, a nagy fürdőkben a nap alatt testek hevernek, az ügyész feláll, a padokban összesugnak.

Mit mondjak, kulcsolt kezeim vannak és szemeim még mindig nem vakok.
De diványon ülök és nem fizettem meg az adómat.
Csak egyet ne felejtsetek el soha, 33 éves volt és felkötötték.

Ott künn esik.

A költőknek meg akik a kávéházakban ülnek, sakkoznak és pénzt kérnek kölcsön, barátjuk vagyok
És hasznos könyveket olvasok és vitatkozom, hogyan könyveljék a jutalék e heti összegét,
Igen, igazgató úr.

A hivatalban márvány-oszlopok vannak, egyforma ütemmel loccsan a tinta, papir és papir, villany, gépek, telefonok
és számokat irnak.
Az asztalok körül mély utak vannak, bezárt ablakokkal ülnek az emberek, sok mindenféle helyről érkeztek, hegyeket is láttak, de erről nem beszél senki.
Hozzám meg egyre jönnek a fehér farkasok, fehér farkasok folyton.
Pedig minden ablakot becsuktam és lámpa mellett, engedelmes falak között nézem szines golyóimat
S van egy könyvszekrényem, most vettem, berakott barokk, ó sziv kell-e még több és abban egy teljes Göthe börkötésben,
A hideg uccára kellene kimenni, most kiszaladni kabát nélkül, orditani, csődület,
Der Herr Nádass ist verrückt geworden.

Nem, verset irni erről jobb, szines zászlóval járni körül, lássátok, trombita.

A kertekben mozdulatlan állnak a fák, egy lombot sem ismerek.

Éhes és nagy irattáskája van
Az utcákon csavarog, ma este a Mariahilferstrasse sarkán láttam,
állt és bámult és villamosak csengettek, koldus kéregetett, testes kisasszony billegett selyemruhában.

Sovány felesége van,
Az eget számtalanszor festette ujra,
fogai csikorognak, szenved, szemei mélyek, sohasem alszik.

Fur-farag, robotol, kinek? kinek?, kérdezik körbe
Örökké a kapu felé indul, de aztán megáll, nagy szélmalom karjai, jaj, mennyi fajta szél,
hosszu haja alatt már kopaszodik a feje.
Holnap, holnaputan, báránykák, összeesik,
vagy Magyarországba utazik és agyonverik a csendőrök.

Nádass József

SZINPADI KOMPOZICIÓ 1

HANS SUSCHNY

Háttérfal
NÉGYSZÖG FEKETE
12 m: 8 m
bal négyzetrész középpontjában
KORONG FEHÉR
4 m
ugyanolyan középpontu
KORONG VÖRÖS
2 m
ellenkező körmozgásban
padló
NÉGYSZÖG VÖRÖS
12 m: 8 m
bal négyzetrész bal oldalán
3 ASSZONY KÉK

jobb négyzetrész jobb hátsó negyedében a négyzet közép-vonalával határos
KOCKA FEKETE
2 m³
mögötte a fal mellett
LÉPCSŐ VÖRÖS
1 m²: 2 m
a lépcsőn
3 FÉRFI BARNA

oldalfalak SZÜRKE SIMA

oldalfalak SZÜRKE SIMA

menyezet
TEJÜVEG FEHÉR
fény
süti át a menyezet minden pontját
fogyó erővel

1. FÉRFI
a falak beomlottak
a torkom ég
hová megyünk

2. FÉRFI
a torkom ég
a kötél megdagad
megolajoztátok a gépeket

3. FÉRFI
hova megyünk

1. ASSZONY
a kerekek kenőcsön forognak
ahová mi megyünk

2. ASSZONY
de a tüz kialudt
kinyitottátok a szemeiteket

3. ASSZONY
megyünk
megyünk

3 FÉRFI
a hidakról lezuhannak a kötéltáncosok
a vagonokból napvilágra másznak a haldokló angyalok
s a távirópóznák reszketnek
üvegházak állnak a város közepén
s mögöttük fel és alá rohannak a bányászok
az eiffeltornyokról zölden villámlik Európa felé
s a reklámok elvetemült táviratokat kiabálnak
kössétek a kalapácsokat kezeitekhez

NAGY DOB 4ütés decrescendo
FUVOLA gyors futam a legmagasabb éles trilláig

1. ASSZONY
tüz kigyózik a pályaudvarokról

2. ASSZONY
ó ó ó a....

3 ASSZONY
a a a....

3 FÉRFI
még nem ég a lámpa
a kutya szüköl a kunyhó mögött
és fényszórók hunyoritanak köröskörül

1. FÉRFI
éhesek vagytok

2. FÉRFI
szomjasok vagytok

3. FÉRFI
a szemeitek égnek

2 KORONG
gyorsabban forog

3 ASSZONY
nagyon fájnak a melleink
a rakpartok peremén álldogálnak a zöld lovak
és leharapják a gyermekek kezeit
a lenrudak lehajlanak a szájukig
s a lovak ezeket is megzabálják
de az ujjaink felnőnek a tetőkig
s a padláslyukakon keresztül be az olajos éléskamrákba
gyökérrostok csüngnek a nyakunkról
s az ujságárusok ezekkel kötik össze átéjszakázott szemeiket
a szekrényekről leesnek a gramofónok
és 400 vezeték zug a kockában

3 ASSZONY 3 FÉRFI
a kockára mered

2 KORONG
megáll

1. ASSZONY
látjátok

2. ASSZONY
látjátok

3. ASSZONY
látjátok

3 FÉRFI
látjuk

1. ASSZONY
az uccákat végigházalják a gyermekek
és olajat csurgatnak a csatornákba
a házakról lehullanak a zsindelyek

2. 3. ASSZONY
szem elé tartott kezekkel
ó jaj
kezek lassan leejtődnek

1. ASSZONY

az ágyakon fekszenek a forgácsok
s a babafejek összetörtek

3 ASSZONY

ezerszer szaladtunk az istállókba
ezerszer szakitottuk le a keritések tövisdrótját
ezerszer takaritottuk ki a hamut a kályhákból
az asztalokról ledobtuk a palackokat
hajfonatainkkal a tejeskocsik elé kötöttük magunkat
a nagy plakátokat kitéptük a fejünkből
de a koronatanu hiányzik

1. FÉRFI

hol a koronatanu

2. FÉRFI

hol a koronatanu

3. FÉRFI

hol a koronatanu

3 ASSZONY 3 FÉRFI

hol a koronatanu

ÜSTDOB

c a 5-ször mf

2 KORONG

lassan forogni kezd

KORONATANU BARNA

felszáll a kockából

az elemek hivnak minket
köveket és a városok sarát találtuk a gyomrunkban
s a gégék levegőért kiáltanak
az utcákon várakoznak a lefogyott bogarak
az elefántok kihaltak
megtöltöttétek a vedreket

1. ASSZONY 1. FÉRFI

a veder szinültig tele van

KORONATANU

a tetőkről . . .

FÉRFIAK ASSZONYOK

tudjuk

KORONATANU

az ágyakon . . .

FÉRFIAK ASSZONYOK

tudjuk

KORONATANU

a babafejek . . .

FBRFIAK ASSZONYOK

tudjuk

KORONATANU

a férfiakhoz
tépjetek acélgyürüket az asszonyok melleiről
az asszonyokhoz
agyvelőtöket öntsétek a férfiak szemeibe
valamennyihez
mert az evezős is elpártolt

2 KORONG

megáll

az asszonyokhoz viszonyitva szimmetrikusan merül fel
balról — középen — jobbról

4. FÉRFI BARNA — EVEZŐS BARNA — 5. FÉRFI BARNA

KORONATANU az evezőshöz

te a kalapácsodat összetörted
te a sisakodat a sárba dobtad

FUVOLA

EVEZŐS

patkányok áágták szét a lábaimat
talpam alatt ég
talpam alatt szétpukkadtak a tömlők
hegyes szögek nőttek a kövezetből
hegyes tük ormányosodnak a falakból
régebben a menyasszonyom még a kerti padon feküdt
s az almák a lábai alá estek
régebben fa esőzött még a szemeiből
s én száraz szájamat a kut alá tartottam
de ő áthaladt a hidon
s én a hideg cölöpökön fekszem
hideg cölöpök halott ablakok
ki tudja

3 ASSZONY

mi tudjuk

KORONATANU az asszonyokhoz

láttátok az agyvelejét is

ASSZONYOK

mi leszálltunk a pincékbe
mi kitakaritottuk a padlásokat
nézd meg a kezeinket (hirtelen az evezős elé tartják kezeiket)

EVEZŐS

a börtönömben nem voltatok

ASSZONYOK

mi benéztünk az ablakaidon
az asztalon hevert egy összetört korsó
az ágyon hevert egy szinehagyott kabát
s te borjut játszottál

EVEZŐS

ó

KORONATANU

késő van
a folyam elsötétül — EVEZŐS fokozva
s a lámpák inognak — ó

KORONGOK forogni kezdenek

a csavarokról leesnek az anyák
a kábelek keresztülégtek
s te ráirod lábaidat az elszáradt falakra

4. 5. FÉRFI

késő van

ÜSTDOB 5 rövid ütés c-től lefelé

NAGY DOB erős ütés — 4. 5. FÉRFI EVEZŐS elsülyednek

KORONGOK

gyorsabban forognak

KORONATANU

összedőlt házak állványaira emelte a menyasszonyát
a körutak kirakataiba rakta menyasszonyát
menyasszonyának a haja megázott
s a kezei megszáradtak

KORONGOK megállnak — FUVOLA tartós c-piano — KISDOB tompa pergés — MENYASSZONY KÉK

ugyanazon a helyen jelenik
meg mint előbb az evezős

1. FÉRFI

hová akasztottad a köpenyedet

MENYASSZONY
a szeneskocsi átgördült a köpenyemen
a fuvarosok a lábaimra léptek
ó koldusok
követ gyüjtöttem a hideg éjszakában
jég nőtt össze fölöttem
s én elvesztettem a kertbe vetett pillantásomat

2. FÉRFI
de az ujjaid nincsenek kettéhasitva

3 ASSZONY
padlásszobádból macskajajgatást hallottunk
szemeidből a pályaudvarok füstje gomolyog
kezeidből kiesnek a vas harapófogók
állj mellénk

MENYASSZONY
nagyon fázom

KORONATANU
a köpenyedet vissza fogod kapni

MENYASSZONY 4. ASSZONNYÁ KIS FUVOLA
változik elhallgat

3 FÉRFI
vedd a távcsövet
a nagyitót
végy égetett mészet

KORONATANU
az aknákból felszállnak a lámpák
nagy golyók gurulnak át a kénházakon
ólomhordók zárják el az ajtókat
a kályhák szétizzanak vörösen
a fütőházakban rohannak a kerekek

ASSZONYOK FÉRFIAK
ó a csontjaink fájnak

KORONATANU
mi fölszálltunk a sárga kocsikra
mi fölállitottuk a vörös létrákat
mi ledobjuk a deszkákat melleinkről

vasékek hevernek a csatornákban
a hajókról tengerbe esnek a mentőövek
s a világitótornyok inognak a lökések alatt

vágjátok le a hajatokat
dobjátok el magatoktól a kabájatokat
mi a térbe estünk
s a forgó korongon föl kell állitanunk az üvegrudakat
(elsülyed)

ASSZONYOK FÉRFIAK
érzékeink a vulkánok reszketésében gyökereznek
szemeink fölszálltak a vizesések bukfeneiből
karjaink a városok csapágyain forognak
felhőkarcolók cölöpeiből vannak a lábszáraink
börtönök rácsaiból vannak a kezeink
bányák tömbjeiből vannak a fejeink
és robbanó petróleummezők tölcséreiből szökkent föl a vérünk

5 NAGY DOB } ffff pergés
5 KIS DOB } mig a kórusok megszólalnak

mi messziről jövünk
mi a jégmezőkről jövünk
mi a trópikus erdőkből jövünk
mi a gépekből jövünk
mi a térbe estünk hogy a forgó korongon fölállitsuk az üvegrudakat (elsülyednek)

KORONGOK
őrült sebességgel forognak
elsülyed

KOCKA
KORONGOK

FÉNY háttérfal középpontjába ván- HÁTTÉRFAL
nagyon sötéten dorolnak azután függőlegesen FEKETE
lecsusznak eltünnek fél hengerré gördül
feltünnek padló középpontjá- 2 FAL FEKETE
ban megnőnek tolódik balról jobb-
VÖRÖS KORONGGÁ ról fél hengerig
nagyság egyenlő henger alapjával

MOTORZUGÁS
tartós

KÓRUS
magas hangok
üveg nő halott falakból hegyesen
üvegfuvók vagyunk az antennák között
üvegrudak nőnek a mellünkből
üvegköteleket gyujtunk meg levágott hajunkkal

ÜVEGRUD
nő a korong középpontjában
ereinken átcikáznak a városok szikrái

ÜVEGRUDAK
emelkednek a korongon
a rudak között

VILLAMOS SZIKRÁK
növekvő erővel

KÓRUS
középhangok
mámor gőzölög a pórusainkból
az emeltyüket megforgattuk
kerekek forognak a testünkben
dugatyuk szaladnak át a csigolyáinkon
aknákból száll föl a szemünk
bányákból gördülnek az érceink
gyárakból szaladnak a ruháink
a lakásaink
a házaink
az utaink
a városaink

3 KÓRUS
váltakozva
1 magas 2 mély hangu
láttátok a farkasokat melyek a sötét folyosókon leselkednek
láttátok a penészes kenyerekkel telt kosarakat gurulni
láttátok a golyvát mely a kemencék agyán nőtt
rézütések visszhangzanak a mozsarakban
vastag gázok szétfeszitik a falakat
durranó vizek összetörik a lapátokat

KÓRUS
középhangok
tenyereinkből nőnek a vasvezetékek
ujjainkból kötél meg selyem gombolyodik
a szövőhajók testünkben keringenek
a hajtószijak ágyékaink körül futnak
malmokból permeteznek a rónáink
a rónákon szánt a mi földünk
a földből kihajtanak a kévéink
a kenyereink
a testünk
az agyvelőnk

3 KÓRUS

mint előbb

a falakból kihullnak a téglák
a hidak alól kitörnek a pillérek
a gyujtózsinórok külvárosok fölé feszülnek
a kelevények gyógyithatatlanok
és a katakombák fölött inognak a lámpák
az ablakokból kizuhannak most a vizesések
mozdonykazánokból pattannak a fekete öklök
a sinek földobódnak az eiffel-emeletekig
a rácsok meghajlanak s a tüdővészesek kiköpik a kályháikat
elfödött kanálisok fölött csattog valami
bemázolt falak mögött vonaglik valami KIS DOB
gyermekek hullnak a fákról pergés ffff
a . . . . . NAGY DOB pergés
valamivel később ff-fff

ÜVEGRUDAK

ágyudörejjel robbannak

FÉNY

szétszikrázik
összegyül

HÁTTÉRFAL

felgördül
helyette

HÁTTÉRFAL CINÓBER

KORONG

eltünik

PADLÓ

VASTAG FÉM VAS

rajta

ÜVEGLEMEZ

OLDALFALAK

FÉM ALUMINIUM

FÉNY

alsó harmad majdnem sötét
fent éleshatár valamivel világosabb

FÉRFI BARNA

a padlón fekszik bal négyzetrész középpontjában
négy olajkanna áll a vakolatházban
az evezős rothad a cellában
kabátujjak lógnak a bordáiról
a ketrecek elmállnak a ködben
kecskék lopóznak
lávafalak kusznak
a másik oldalon gőzölög a golfáramlat
láttátok

a lépcsőkön botorkálnak az összeszurkált kurvák
az udvarokon gyülekeznek a döglő zenészek
ki csomagolja ki szemhéjából a vak szemeket
a lépcsők korhadtak s az ajtók fekete jeleket viselnek
ki markolja ki melléből a lihegő tüdőket
az ablakokban barrikádok s a sár befröccsen a szobákba
göröngyök repülnek át a levegőn

3 FÉRFI

jobb négyzetrész középvonaláról
a beszélőhöz kuszik

FÉRFI BARNA

én vagyok az evezős

1. FÉRFI

hol vannak a kezeid

EVEZŐS

kezeimet amputáltam

2. FÉRFI

hol vannak a szemeid

EVEZŐS

szemeimet kiforgattam a fejemből

3. FÉRFI

és mégsem látsz

EVEZŐS

látok ládalyukakból hajitott hurkokat
látok táncoló négereket akik fel és lerohannak a meredek lépcsőkön
látom a vásárokról elrobogó megrakott szekereket
s a kereteikből hulló képeket
a dobos levágta füleit
a szabónő megette varrógépét
s a cinóbervörös madár lerepül fölülről
az ablakok rettenetesen párásak
s a vonatok hátrafelé vágtatnak
hány óra van

ASSZONY KÉK

háttér-középről előrekuszik

az órarugó eltört
csészékbe töltöttük a nedvünket
üvegházakat melegitettünk a lehelletünkkel
tej

EVEZŐS

az uccák alatt keresztülmásztam a csöveken
a házak alatt átkutattam a pincéket
a kéményekben fölkapaszkodtam
cipőimről leszakadtak a talpak
testemről leestek a ruhák
fejemről letépődött a haj
a kanalat a torkomba dugtam
beleimből kiszivattyuztam az iszapot
ó
tej

MENYASSZONY

bal oldalfal mélyedésében fent

valamennyi rugóval sem tudod hajtani az időt
gyermekjátékok hevernek a szemétdombokon
a csészék összezörögnek
s a falak között nagyon sürü a levegő

FÉNY

valamivel világosabban
sülyed lefelé

PADLÓ

fölfelé emelkedik

BAL OLDALFAL

valamivel lejjebb sülyed

FÉRFIAK ASSZONYOK

emeletszerü magasságban

HANG balról távolról

a börtönfalból kiesett egy tégla

1. FUVOLA nagyon magas hang tartósan

HANG balról magasabbról

az üvegfuvók élni kezdenek

1. FUVOLA } nagyon magas EVEZŐS PADLÓ
2. FUVOLA } hang tartósan ASSZONY emelkedik
FÉRFIAK FÉNY
HANG jobbról távolabbról lassan fölállnak világosabban sülyed
jól lélekzünk

HANG jobb középen
a korongok megint forognak

1. FUVOLA } nagyon magas hang egyenlő időközökben még
2. FUVOLA } unissono egy-egy fuvola
3. FUVOLA } tartósan

KÖZÉPFAL kettéválik
középső harmad szabad
mögötte ÜVEGFAL
üvegfal mögött

3 TÁVLAT
nagyon keskeny magas kapuju

ASSZONYOK KÉK
középső távlat nagyon messze
hosszu libasorban hajlottan közelednek
nagyon lassan fölegyenesednek

OLDALFALAK
lassan sülyednek

1. ASSZONY távlatban
fehér fonalakból fonjuk a hálót

2. ASSZONY
üvegegcsikokat rakunk egymásra

3. ASSZONY
térdeinkből keskeny tornyok nőnek

4. ASSZONY
vörös fonalakat tekerünk az üvegcsikok közé

FÉRFIAK VÖRÖS magas hangok
bal távlat nagyon messze
mint asszonyok fent

1. FÉRFI VÖRÖS
olajat öntünk a megrozsdásodott sinekre

5. ASSZONY
üvegfalat emelünk a fényes sineken

2. FÉRFI VÖRÖS
vállainkon kőtámaszokat hordunk ide

6. ASSZONY
a keskeny tornyokat fölcsavarjuk a falak mentén

3. FÉRFI VÖRÖS
vasoszlopokat sulolunk a falakhoz

7. ASSZONY
messzelátó szemeket helyezünk a kőtámaszokra

4. FÉRFI VÖRÖS
ó a világoscsengésü falak

FÉRFIAK BARNA
jobb távlat
egyébként mint fent

1. FÉRFI BARNA
a korsókat megtöltöttük

5. FÉRFI VÖRÖS
ó a dobszavu korsók

8. ASSZONY
tetszhalottak járkálnak a falak mentén

2. FÉRFI BARNA
agyukba arany farkasok okádtak

6. FÉRFI VÖRÖS
most vásárra viszik az árujukat

EVEZŐS
MENYASSZONY
FÉRFIAK
fölegyenesedve távlatba meredenek
kezeiket meredeken fölemelik

8 FUVOLA
mint előbb

EVEZŐS
a földből kibujnak a gyökerek
acélszallagok fekszenek ágyékunkon

1. FÉRFI VÖRÖS 1. ASSZONY 1. FÉRFI BARNA
távlatokban
kulcsokat kovácsoltunk az acéllakatokhoz

2. FÉRFI VÖRÖS
2. ASSZONY
2. FÉRFI BARNA
vakoló kanalakat dugunk a termékeny földbe

3. FÉRFI VÖRÖS
3. ASSZONY
3. FÉRFI BARNA
betónsikokon megyünk

MENYASSZONY
kifolynak a szemeim
a kapuk előtt énekelsz
EVEZŐS
a kapuk előtt állunk
és az ablakok leesnek
EVEZŐS MENNYASSZONY
a falakból ideröpülnek
az üvegmadarak

4. FÉRFI VÖRÖS 4. ASSZONY 4. FÉRFI BARNA
földkalapácsok verik a taktust

5 FÉRFI VÖRÖS 5. ASSZONY 5. FÉRFI BARNA
a szétdarabolt zászlókat hozzuk

6. FÉRFI VÖRÖS 6. ASSZONY 6. FÉRFI BARNA
láng fölé állitottuk a retortákat

VILÁGOS KÉPEK
tünnek föl háttérfalon jobbról balról

OLDALFALAK
annyira lesülyedtek hogy mindenütt asszonyok férfiak
válnak láthatókká

KÓRUS
bal oldalfalon és jobb távlatban állók
a hidépitők felénk dobják a köteleket
a golyóházakból kimerednek a szócsövek
és belénk szirénázzák a fejszéző hangot

KÓRUS
középső távlatban állók
érett kenyereket visznek haza gyermekeink

KÓRUS
3 távlatban és oldalfalakon állók
és hordók gördülnek a lábaink elé

TÁVLATOK KÓRUSAI
libasorban háttérfalhoz érkeznek

DOBOK
ÜSTDOBOK
MOTOROK
ÜVEGKALAPÁCSOK

HÁTTÉRFALRÉSZEK
jobbra balra félretolódnak
jobbról balról 3—3 távlat

balról FÉRFIAK VÖRÖS jobbról FÉRFIAK SZÜRKE
ASSZONYOK VÖRÖS ASSZONYOK BARNA
FÉRFIAK SZÜRKE FÉRFIAK KÉK

HIDKAROK
balról jobbról
összekapcsolódnak
középen

ASSZONYOK FÉRFIAK
fentebbi szinekben
lassan áthaladnak a hidon

FÉNYSUGARAK
padlóról menyezetre
menyezetről padlóra
balról jobbra
jobbról balra

KÓRUS
ó ó hó
ó ó hó
f . . . . . ffff
ha a

KÓRUS
nagyon gyorsan
élet közepébe
csattogd a sugarakat
ra a ba a ra a ba
mi vagyunk mi
földből föld
agyban tér
órákból idő
átzugunk fényen
a
a ba
a
f . . . . . ffff

KÓRUS
gyorsabban
jégsinek mi
dagasztjuk a köveket
suroljuk a rudakat EGYESHANGOK
suroljuk a köveket megáradva
dagasztjuk a vasutakat én
mi a mi én
a mi bennünk én
mi ben mi rajtunk én
a ja a o ja ja o én
kőből üvegből földből én
agyból agyból agyból én
gyökerek közül tépjük a lábat én
rajtunk a jelek én
gördülő golyók én
égő földek én
tőlünk től mi én
1000-ből és 1000-ből én
1000-ből és 1000-ből én
városokból uccákról én
városokból tornyokról én
tetőkről lesárbocról én
ről te ről mi rólunk én
törcsérekbe a vasakat én
az érceket a kezeket én
a véreket én
hol hidegek hol börtönök én

KÓRUS
legtávolabbról
mozsarak cafatolnak
tölcsérekbe
véreket

MOZSARAK
KÓRUS
nagyon gyorsan
hajógyárakról én
darucsigákról én
kábelekből én
kéményekből én
pincékből én
börtönökből én
üzemekről én
tetőkről én
kerekekből én

KÓRUS
egyre gyengébben
városokból én
földekről
bányákból

KÓRUS egészen felolvad
EGYESHANGOK
egyre erősebben
én
én
én
EGYES HANGOKBAN
én

Ford.: **Reiter Róbert**

MEGJELENT A MA MÁSODIK ANTOLÓGIÁJA DÉRY TIBOR — GLAUBER HENRIK — KÁSSAK LAJOS NÁDASS JÓZSEF — REITER ROBERT — TÁMAS ALÁDAR

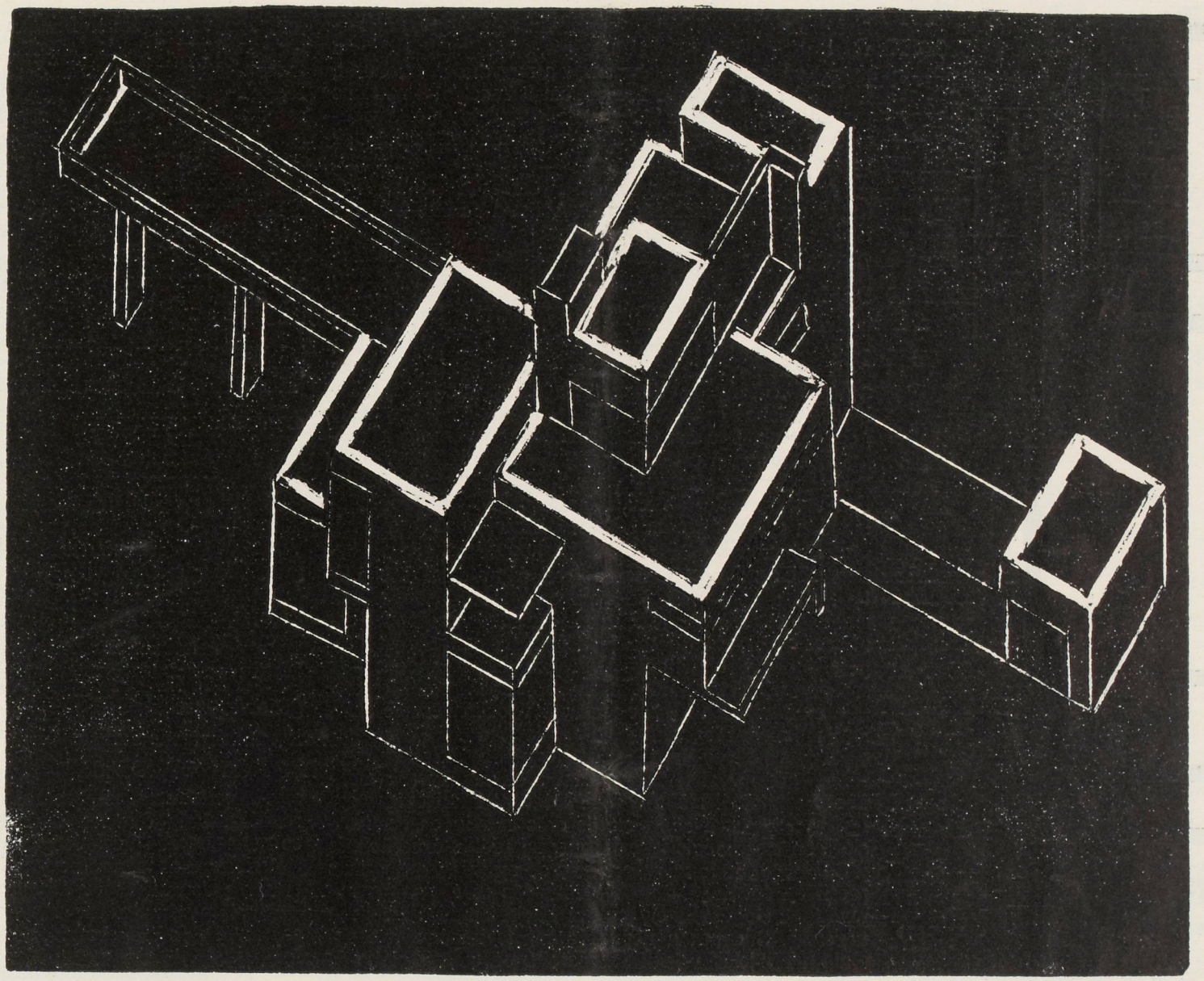

Villaterv. Izometrikus projekcio. Lépték 1 : 200.

Molnár Farkas

KÉZMŰÉPITÉSZET ÉS ÉPITŐIPAR

Gazdaság és ipar lényegesen megváltoztatták a külvilág fiziognómiáját. A munkamegosztás szigoru rendszere a munka minden területén egy, az uj követelményekhez alkalmazkodott termelőprocesszust hozott létre. A kézipari individualizmus helyébe az ipari kollektivakarat lépett. Csak a kézműépitészet maradt meg kéziparnak s lényegében minden termelési modifikáláson át sem változott. Alapjában még ma is ugyanolyan munkarendszerekkel dolgozik, mint az ókor vagy középkorban. Itt nagy mulasztások történtek, amelyeknek az építészek a főokozói.

A mult század építészete retrospektiv volt. Leglényegesebb elemét, minden kapcsolatát a korával elveszitette. Mindenféle formakisérletezésekkel igyekeztek ezen segiteni. Az építészek azonban még a legjobb teljesitményeikben sem jutottak tovább a „szép"-nek és szükségesnek összeragasztásánál. Ahelyett, hogy a mérnököktől és az ipartól uj konstrukciókat, anyagokat követelték volna uj formaképzetek megvalósitására, az építészek a meglevő uj konstrukciókat és anyagokat teljesen esztelenül, a régiek pótlásául használták fel. Formatradiciójuk gátolta a felkinálkozó lehetőségek teljes megismerését. Konzervativizmusukkal akadályozták, hogy a kézműépitészek az uj munkarendszerek és eszközök kihasználását megkezdhessék; ezzel az iparnak gyümölcsöztető hatását az építészet részére lehetetlenné tették.

Ma gyorsabban valósulnak meg az idő követelései. Az építőipar, mely mindjobban fejlődik, fölszabaditotta magát az építész gyámsága alól. S igy tisztábban láthatja a jelen szükségleteit s feladatainak keresztülvihetőségét. A titokzatos fetisizmus, melyet az építészek hivatásukkal üztek, ma már csak a romantikus mult maradványa. Kispolgáriasságuk eltávolitható akadály. Az ilyen építészek joggal veszitették el vezető szerepüket. Mig azelőtt az építészet határozza meg a szerek ßs szerszámok alakját, ma az ipar van nagy befolyással az építészetre. Sok technikai készitmény sejtteti már a formaalakitás uj területét. Az építészek semmibe sem vették a jelen termelőprocesszusát, nem látták meg ennek formaátalakitó hatását; figyelmen kivül hagyták a formaalkotás és munkaprocesszus kölcsönhatását.

Az uj generáció feladata a jelen bátorságától és a jövő akaratától átitatott munkát elvégezni; mert nem az ignorálás, hanem az élet- és a termelési lehetőségek igenlése vezethet csak célhoz s teheti lehetővé a végre megvalósitandó szintézist.

Ludwig Hilberseiner

8

Eroplánok turják madaraink elől a levegőt
gyerekkori tagjaim árnyékba falazva
megjelennek
számok és betükből mart éjszakákon
lásd a tejeskannák is
megdermedt visszhanggal mind elfordultak
a kék kezű aggastyán előtt ki beszélne ferdeségeinkről
parazsos padlózatról
tavakra rakjuk elvérzett napjainkat
és görnyedten lépünk reggeli magunk elé.

Glauber Henrik

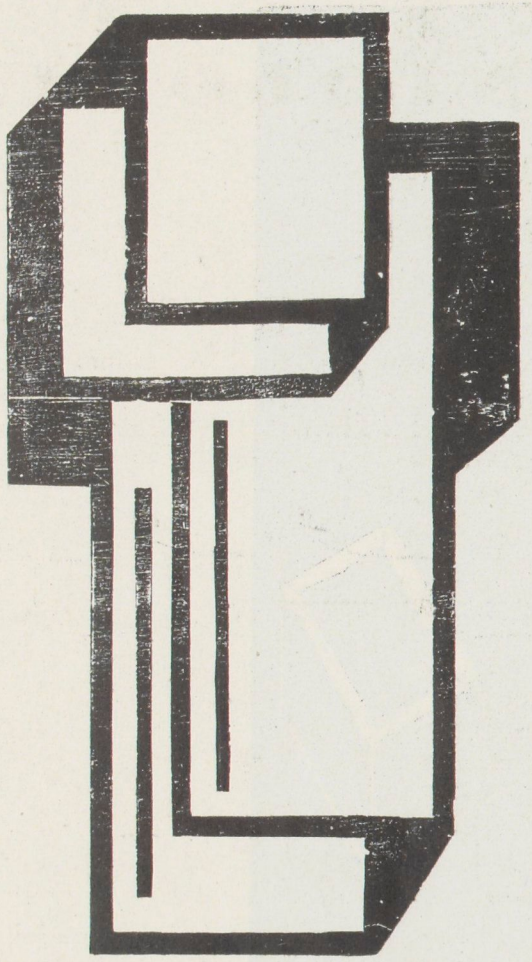

Kassák

JAZZ-BAND

J. HENOIST-MÉCHIN (FRANCIA)

Amerikából az élet egy uj koncepcióján és két-három hatalmas költő szózatán kivül több más dolgot kaptunk, melyek már is ráütötték bélyegüket európai civilizációnkra: a szériagyártást, a cocktailt és a Jazz-Bandot.

Mikor a Jazz-Bandot uj művészetnek mondom, korántsem gondolok tradiciónélküliségre. Ebben az uj művészetben voltaképen két tradició található fel, melyek közül az egyik angolszász és az angol koncert-kávéházak rag-times-jaiban leli eredetét, a másik pedig népies, pasztorális, néger eredetü: Florida, Carolina és a méhektől, gitárhangoktól, nagy kék pillangóktól életes, jámbor, szentimentális, mosolygó és melankóliás feketéktől népes Hawai-szigetek dalaiban gyökerezik. A művészet maga kétségbevonhatatlanul uj. Ennek bizonyitéka elsősorban merészsége, mely félrerugja összes szegényes harmónia- és ritmusbeli ujitásainkat, továbbá szabadsága, mert ez a művészet egyesegyedül saját fantáziájából és a rögtönzésből él. Kollektiv művészet. Mindenki ad hozzá a magáéból. Minden csak az előadók zenei képességétől függ. A zeneművészetnek nem volt még olyan formája (kivévén talán a klasszikus kor kezdetén virágzót), melyben ekkora különbség lett volna a leirt és a lejegyzett között; a különbség egészen benne van a trombon, a szaxofon vagy a jazz korlátlanságában, melyek egyenként a legbámulatosabb variálásokra jogosultak a ritmus bizonyos kiemelt pontjain belül, melyek lehetővé teszik a közös alapon való ujbóli összetalálkozást. Kétségtelenül ez az, ami a legfőbb vonzerőt gyakorolja a zenészekre, akik belefáradtak abba, hogy mindent, még az érzés legkisebb rezdülését is feljegyezzék. Ez adja meg az uj művészetnek a maga jellegzetes képét, ez a „Jazz" maga: a zajok és ütemek e keveréke, mely a nagydobot, tamburát, cintányért, a faverőket, sőt sipokat is rendkivüli ritmikus precizitásu együttesbe kombinálja. És mégis ebben a precizióban minden korlátlan: ennek a „szeliditett" orkánnak összes határait szimultáne lejegyezni nem áll módunkban.

A Jazz-Band elrugaszkodik összes formuláinktól, fütyöl összes merészségeinkre. A tiszta és éles melódia többnyire néhány hang körül forog, melyeknek alapja csaknem kizárólag a synkope és a kontratempo összes ritmikus fogásai. A szinte alig létező harmóniát kápráztató kontrapunkt pótolja, melyben minden hangszer tisztára individualizálódott. A legtisztább hangokra redukált hangszerelés sem átmenettel, sem nüanszokkal, sem halkulással nem dolgozik. Tiszta és erős. Feltalálható benne a gép ritmusára figyelő korunk egész száraz ereje. Lehetetlen ennél a zenénél nagy muzsikusaink bármelyikére is gondolnunk. Fiatalságának lendülete, ritmusainak száguldása magával sodorja összes tradiciónkat. E hatásokat először Strawinsky, Auriac, Milhaud, Poulenc, Satie, Hindernith érezték s ezek, noha burkolt formában, feltalálhatók olyan messzeeső művekben is, mint „Renard", „Az Eumenidák", vagy „A világ teremtése".

A Jazz Európába érkezése esemény a zene történetében. Ez a zene az egyetlen, mely őszintén modern, a multnak tett minden koncesszió nélkül. Megtanit bennünket a közvetlen akcentusok és a meztelenség szépségére. Hozzájárult ritmikus világunk felgazdagodásához és aggodalmaktól való megszabadulásunkhoz. Megtisztitja előttünk az utat, melyen a jövő orkesztere és szinfóniája haladni fognak.

Mégis néhány Jazz, melyet legutóbb hallottam, merőben más hatást tett rám, mint a ritmus fentebb emlitett intenzitásáé. Noha egyszerüségüket mindvégig megőrzik, akcentusuk közvetlen és erős és minden deklamációt kerülnek, mégis jellegük megragadóbb, keserübb és drámaibb volt. A nagy orkeszterek merőben mehanikus preciziójának helyébe a rögtönzés lép és egy nép megrendítő dadogása, mely egyéni kifejezésmódot keres: a négereké. S ennek a népnek a ma is naponként megujuló üldöztetés valami szomoruságot, nosztalgiát s a vallásos számkivetettségnek a zsidókéhoz hasonló érzését adja.

A szétszakadt orkeszter és az ének, melyekben semmi nem maradt a mi hagyományos szintaxisunkból, egymásra árasztják monotón és vad sirásukat. A hangjegyek közötti átmenetek csupa negyedhangokban történnek hallatlan finomságu ritmikus rupturákkal (melyeknek lejegyzésére a mi kotarendszerünk képtelen) s a zenei gondolkodás mozgásához való tapadás soha nem tapasztalt benyomását adják. Egy sovány és ficamodott csontu nő érces, nyers és torz hangon énekel; az öröm vagy akár a gyöngédség pillanataiban mintha megtelnék zokogással és legyőzhetetlen pánikkal. Órák végtelenségén át mintegy ittasan kezdi ujra és ujra énekét, hogy aztán hisztérikus táncra keljen végkimerülésig.

És a gitárok ütemesen kaparásznak a sirástól és ájulástól megszakasztott hangzavarban és a trombita lágyan nyöszörög, vagy a négy tamburától kisért zongora pendül meg és vakitó pompáju arabeszkekben és ütemekben, szeszélyes csopongással száll a tulnan felé.

Kiki azon kapja magát, hogy minden dolgok gyarlóságán elmélkedik. Kiki felteszi magának a kérdést, vajjon nem találta-e fel a zenei temperamentumot (mint a szellem kategóriáit) a gondolat és az érzékek riasztó hivásának borzadályában, melyek elválaszthatatlanul, meztelenül és tisztán feküsznek tul az elmondhatóságon.

Az amerikai falvak közepén felszinre gyürkőzik az évezredes afrikai lirizmus, a maga legtávolabbi és legprimitivebb valóságában. Minden törekvésünk visszatér a kiindulási ponthoz és érezzük, hogyan pattan le a régi tisztátalan héj. Nem csodálkozhatnék senki, ha egy szép reggelen arra ébredne, hogy a Concordia-téren tatár vagy mongol hordák táboroznak, mig a Szajna-part felől szétszórt tüzek füstje s a tüzön sütött ürük zsirjának és zömök ázsiai lovak vizelletének összevegyült szaga gomolyogna.

V. SERVRANCKX BRÜSSZELI KIÁLLITÁSÁHOZ

CYRIEL BAEYENS (FLAMAUD)

A művészet történetében, kezdetétől napjainkig, ha csak futólagosan nézzük is azt át, két nagy irányt ismerünk fel: az individuális-impresszionisztikus és az épitőirányt, mely egyszer-másszor kollektiv művészetben nyilvánul meg. A kubizmust a hosszuéletü individualista generáció utolsó képviselőjének tekinthetjük.

Minden egyén szoros kapcsolatban van a társadalommal, egyrészt öröklődés, másrészt egy uj rend elérésére irányuló törekvés által. Semmi sem természetellenes ebben; ellenkezőleg minden helyzetből és a körülményekből adódik. Minden egyén a közösség feltörekvő egységének szerve.

A művészet nem hangos játék; époly kevéssé kereskedelmi ügy. A művészet nem diszes, különleges vagy szörnyü kinövés, hanem az életet demonstráló tevékenység. A tettet a szükségszerüség hozza létre; a művész a rendérzékből merit. A művészet nem ismeri az analizist, sem az egyed érzelgőségének kifejezését. Servranckx művei nem alakulnak sem az individuális pszihológia, sem a perspektiva s anatómia törvényei szerint; ő azt állitja, hogy minden kép, mely a tiszta plasztikai kifejezésen kivül más célt szolgál, az impresszionizmushoz tartozik.

Lényeges különbség van Servranckx művei és a kubisták, futuristák, expresszionisták munkái között, melyeket ő individualisztikusaknak nevez s mint ilyeneket elitél. A szubjektum és művész, a kép és néző közötti kölcsönhatás nincs meg nála. Servranckx képei a tiszta szin és tiszta forma lényeges szépségértékén alapszik; megtalálta a latens szépnek törvényeit; megformálta szintézisüket. A szépnek formát ad. Művészete a cselekvő szép. A szépséget mint megváltoztathatatlan absztrakciót akarja megközeliteni; s annak tökéletességét anyagban dokumentálni. Ez igazi áthatolást, az életerővel s az anyagot éltető villanyossággal való együttérzést jelent.

Servranckx művészete egységes, nem dualisztikus. Az összkép az organizmus minden teljesitményéről felvilágositást ad.

Servranckx elvet minden akadémizmust és neoklasszicizmust: forma tartalom nélkül; s elvet minden ex- és impresszionizmust: tartalom forma nélkül. Egyöntetü törekvést kiván a stilus harmóniájának elérésére, a forma és tartalom egységesitésére.

Ennek a flamand művésznek képei szigoru tudományossággal épitődnek fel. Servranckx nagyszerüen ismeri a szin és forma kapcsolatát. Minden műve nagy keresést árul el a változtathatatlan szépség megtalálására. Mint mondtuk: ő saját rendérzékéből alkot. Gyakran csaknem földig égette el a szépet, hogy azután azt még szebben megépithesse.

Művészete iszta és közvetlen; nem szimbólikus, ha-

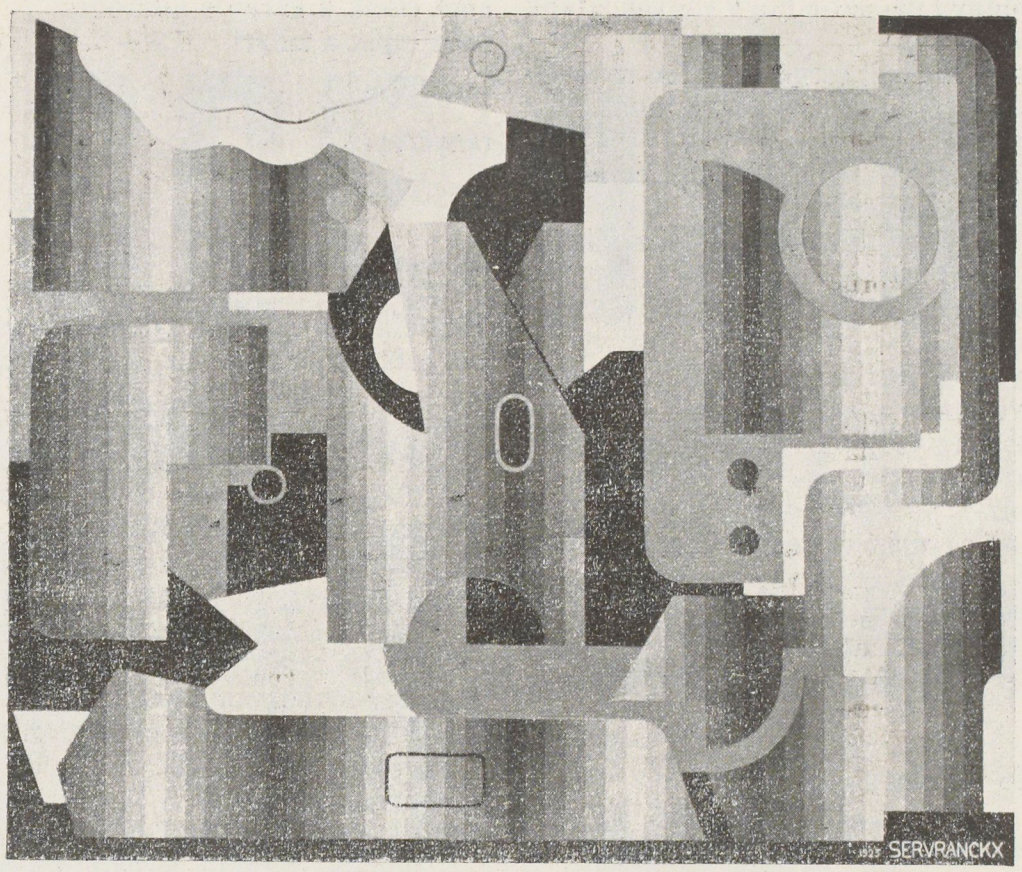

Servranckx

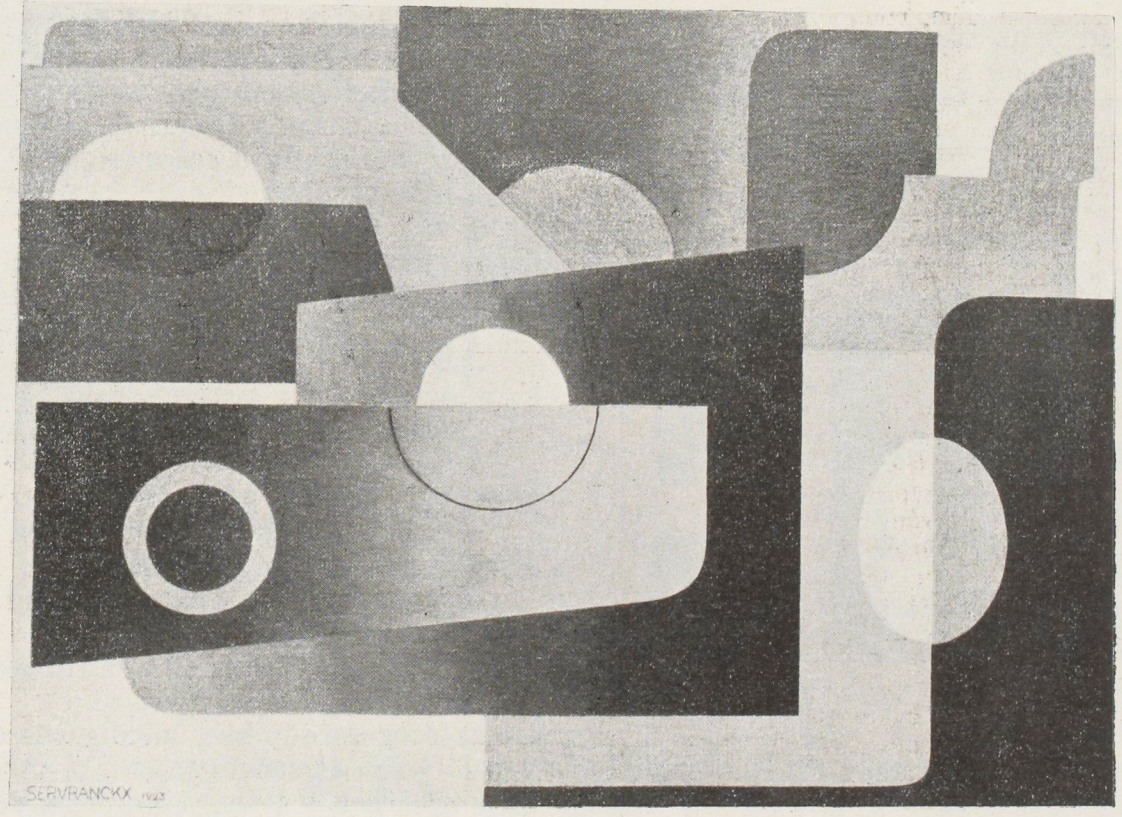

Servranckx

nem érezhető szépség. Mesterműveket találhatunk nála, melyek erős akarattal készültek el; bennük minden a maga helyén van, semmi sem fölösleges, de nem is hiányzik semmi. Servranckx a képet körülvető teret is számitásba veszi s éppen ezért oly tökéletesek munkái. Minden parlagiasságot gyülöl. A lényegesnek legpontosabban és legrövidebb kifejezését akarja.

Mi nem mondjuk, hogy Servranckx munkássága sokat igér; ez már most is nagy eredmény.

Ford: Ruttkay Mór

P E S T I ANTOLÓGIA

Elsö nap

Szerelem. Keresés. Kenyér.
A halál a megadottságok kúzdelme.
A mindenség központositott hite.
Fölszabadulás.
A visszahatások önmagukkal romboló eredménye
föltornyosodik a korok határos időanyagában
és ujjak megtermékenyülése.
Ma. Órák. Órák.
Számok.

Második nap

Anyaság.
Állatok.
Társaság.
Érzés.
Ujkori élet.
Öröm.
Vihar.
Egészség.
Mult.
A villanyszerelő szerszámokkal megy az uccán ahol elromlott a lámpás; megjavitja, a nagy áram imája.
Az alkotások: elszabadulás az ősanyagtól, lezárt befejezések önmagukkal ujabb kezdése, és a munka.

Harmadik nap

Az emberiség széthajol a tendenciákban.
Vándorol.
Primitiv népek.
Államalakulások.
Épitkezés.
Egyesült erők ünnepe.
Egyetemesség.
Minden dolgok élete a butorokban.
Formák.
Az ember ott fekszik túl önmagán.
A véghetetlen jövő megtermékenyülése.
Lidércasszonyok.

Negyedik nap

Az istenség és a fogalmak váltakoznak az életekkel.
Az egyetemes ember felépül, felnő
felületeken összeomlik
mert a határkövek egymás után következnek
kapcsolódó ölelésekben, anyagilag időtlen

méhében.
Függetlenség.
Irányulások.
Megkerülés.
A tárgyak viszonylanak
és jogosan részt követelnek belőlünk.
Nem kell; ha nem is adod már megkaptam
azzal, hogy kértem.

Ötödik nap

Tömeg. Népek.
Világrész.
A vallások fölött megszületik a kiapadhatatlan folytonosság:
lélekformák: az induló épitésben.
Rendszerek és a nappalok fokozatos ismétlődése,
telt világok és lezárt különülések felé kristályosodik.
Kapcsolódás.
Összeömlő határok.
Egyén.
Kialakulások a cselekvő és mozgató erők.
Fajok.
Szántóföldek. Egyöntetüség.
Kulturák.
Béke.
Indulások. Magányosság.

Hatodik nap

Az elszakadások fölnyilnak teremtéssel a közösségbe.
Történetek.
Rokonok.
Vas és a szén pusztulása.
Mesterségek.
A megismerés és a beszéd hordozódik;
köszönésekben a találkozások egyenranguak
a megérkezéssel.
Az ajándékok csak helyettünk történnek önmagunkkal.
Gabona. Dicséret. Emlék.
Kos. Bika.
Ikrek. Rák.
Oroszlán. Szüz.
Nyilas. Mérleg.
Bak. Skorpió.
Vizöntő. Halak.
Szerelmes ember.
Esztendők járnak körben.

Gerö György

Vers

szomszédom a kórházi ágyon
kivel együtt nyöszörögtük át a rettenetes éjszakákat
és vártuk az Utolsó Nap szabaditó angyalát
ó meghaltál
emlékszem könnyü napokon hogy vágyakoztunk a vibráló nyárba
te talán csak valamelyik csendes kertbe üldögélni mintahogy öregek szoktak unokákkal körülvéve
tán játszani akartál volna még az első és utolsó évek gyermeki örömével
ó én ÉLNI szerettem volna megölelni a fákat a szabad mezőket
kitárni két karom és rohanni előre a kék égszalagok alatt
Jaj de tunyán egymásmellett csak rángatott hullák voltunk
te nem voltál öreg én nem voltam fiatal mindaketten számok
8-as úr 9-es úr
és árva életünk egymáshoz testvériesedett
Ó meghaltál jó öreg ur te elvégezted új testet fektetnek az ágyba
de mi lesz a mi jövötlen életünkkel?

Mária Béla

Ember

tiszta és erős és megy
két váll
erös és széles és visz
két kéz
széles és tenyér és ad
és ó a fej
adok neked és te köszönsz
cserélünk
te köszönetet adsz
én két kezem
és adom neked hogy kérek
te adsz
én megköszönlek érte
és két kezünk
és kézfogás
cserélünk
ember.

Pán Imre

Borbélytányér

hivogatnak
menjünk rutul menjünk szépen
hivogatnak
borbélytányér sugdos rutul
holnap sugdos rezes irást

sulyos rézirást
rezes tányér

gyümölcs pénz asszony kenyér

telitányér
öröktányér háncsasztalon
szegény tányér kőasztalon
rézkés

szegénységünk örömvágyunk asszonyajku
szegénységünk
amit élünk a kalapos köszönés
köszönjük a tallért

tányért

tányérozás

tenyér

Kristóf Károly

Verkli

Mentem (az okosan kihasznált és mégis csuf utakon) a lány felé, szükség vagy a feszültség zavart.
Nem jött. Vártam. Nem jött.
Akkor leültem az ovális alaku téren és mondtam magamnak: talán irok, talán, miért is vagyok állás nélkül?
Az öregasszony odabátorodott mellém.
Szemeim virágot akartak a dohányszinü levelek között és az öregasszony hirtelen és rejtelmesen nekilendült. Csendes, monoton öregasszonyhangon énekelt.
Sületlenül hallgattam s csak az állam közeledett néha a mellem felé.
Egészen bizalmas lett.
Már nem értettem. Folyton az őszi esőre gondoltam. Azután felsikoltott bennem a romantikus.
Jaj mi lesz az emberekkel? Tegnap is meghalt egy tizenkilenc éves kislány, nagy beszélő szemei voltak. Én ismertem és most már nem tudok másképp visszagondolni rá: beszélő szemek. Szegényt a tüdőgyulladás kergette el. Majd eszembe jutott a mázoló pepita ruhájával.
Ez is.
Olyan furcsa volt, amint vasárnap délután, álmosan (egész éjjel utazott) beszélt és a végén hangosan siratta mások nyomoruságát.
Ez is, az is érzi. Ez a mázoló valamikor gondolkodott és ilyenkor ujra megszületik benne a látás.
Ő beszél, beszél én meg hátradülök a széken és már talán kivüről tudom minden szavát.
Nem tudok segiteni. És már olyan hangosan kiabál, hogy az apám nem tud aludni a másik szobában.
Jé! Hó! igy a gyerekek és a moziplakátról idevöröslik: ZORO HURU
De az öregasszony még mindig beszél, beszél: jó volna és semmi semmi.
Én kizökkenek. És megyek de már nem a lány felé és eszembeötlik, hogy mi a csudának mászkálunk sziklákon francia sevró cipőben?
Érdekes, ha valaki lehuzná a cipőnket, kezünkbe dugná a csáklyát . . .
milyen egyszerü lenne.

Pápa József

ECCE HOMO

HERCZ GYÖRGY ÚJ VERSEI

KASSÁK SZINES METSZETEIVEL

MEG JELENT

MEG JELENT

500

SZÁMOZOTT ÉS ALÁIRT PÉLDÁNYBAN

LEO TROTZKI:

NEM CSAK „POLITIKÁ"-BÓL ÉL AZ EMBER

Ezt az egyszerü gondolatot egészen világossá kell tennünk és semmi körülmények között sem szabad róla megfeledkeznünk szóbeli és sajtoagitációnkban és propagandánkban. Más idők — más dalok. Pártunk forradalomelötti története a forradalmi politika története volt. Pártirodalom, párszervezetek — mind egy szálig a politika jelszava alatt állott, ennek a szónak egyenes és legközvetlenebb, legszükebb értelmében. A forradalmi összeomlás és polgárháboru évei a politikai érdekeknek és föladatoknak még elesebb és határozottabb jelleget adtak. Ez évek folyamán a párt a munkásosztály legaktivabb tagjait gyüjtötte soraiba. Ezeknek az éveknek legfontosabb politikai eredményei azonban tökéletesen világosak a munkásosztály előtt. Ezeknek az eredményeknek puszta ismétlése semmit sem nyujt többé számára, sőt inkább kitörüli emlékezetéből a mult tanulságait. A hatalom meghóditása és biztositása után a polgárháboru következtében főfeladataink a gazdasági-kulturális épitőmunka területére tolodtak át, komplikálódtak, szétforgácsolódtak, részletszerübbekké és bizonyos értelemben „prózaiabbakká" váltak. Egyuttal azonban az egész ennekelőttevaló harc minden érte hozott fáradozással és áldozattal együtt csak abban a mértékben fog igazolást találni, amennyiben meg fogjuk tanulni, hogy a részletező, mindennapi „kultur"-feladatokat helyesen állitsuk fel és oldjuk meg.

Valóban: mit ért el tulajdonképen a munkásosztály az idáig való harc utján és mit biztositott magának?

1. A proletariátus diktaturáját (a kommunista párttól vezetett munkás- és parasztállam segitségével).

2. A vörös hadsereget, mint a proletárdiktatura materiális támaszát.

3. A legfontosabb termelőeszközök nacionalizálását, amely nélkül a proletárdiktatura tartalomnélküli üres forma volna.

4. A külkereskedelem monopolizálását, amely a szocialista épitőmunka szükséges előfeltétele a kapitalista államok gyürüjében.

Ez a négy, visszavonhatatlan eredménynek tekinthető elem alkotja munkánk acélkereteit. Ennek a keretnek köszönhetőn lesz gazdasági és kulturális eredményeink mindegyike — ha azok valódi és nem vélt eredmények — szükségképen a szocialista mü egy alkatrésze.

Miben áll ma a feladatunk, mit kell mindenek előtt megtanulnunk, mire törekednünk? Meg kell tanulnunk rendesen dolgozni: pontosan, tisztán, gazdaságosan. Kulturára van szükségünk a munkában, kulturára az életben, kulturára a mindennapi életben. A kizsákmányolók uralmát — hosszu előkészités után — a fegyveres fölkelés eszközeivel összetörtük. De olyan fegyver nincs, amelynek segitségével egy csapásra emeljük a kulturát is. Itt a munkásosztálynak — és vele együtt és utána a parasztságnak is — az önnevelés hosszu folyamatára van szüksége. Figyelmünk, fáradozásaink, módszerünk eme irányváltozásáról, a kooperációról szóló cikkében Lenin elvtárs a következőket irja:

„... Kénytelenek vagyunk elismerni, hogy a szocializmusra vonatkozó egész álláspontunk gyökeresen megváltozott. Ez a gyökeres változás abban áll, hogy mi azelőtt a sulypontot a politikai harcra, a forradalomra, a hatalom meghóditására stb. helyeztük és keliett is helyeznünk. Most azonban ez a sulypont megváltozott annyiban, hogy t. i. a békés, szervező munkára tevődött át. Kész vagyok azt is megmondani, hogy ennek a sulypontnak nálunk teljesen a kulturmunkára kellene esnie, ha a nemzetközi viszonyok nem volnának olyanok, hogy a létünkért nemzetközi mértékben kell harcolnunk. Ha azonban ettől eltekintünk és csak a belső gazdasági viszonyokra szoritkozunk, akkor tényleg a sulypont a kulturmunkán van."

Bennünket tehát csak a nemzetközi helyzet kivánta feladatok téritenek el a kulturmunkától, de ez is, amint azonnal látni fogjuk, csak részben van igy. A legfontosabb tényező a jelenlegi nemzetközi helyzetben az állam védelme, azaz elsősorban a vörös hadsereg. De ezen a rendkivül fontos területen is feladatunk manapság kilenc tizedrészben ismét csak kulturmunkából áll: a hadsereg nivóját kell emelnünk, röviden: jártassá kell tennünk tagjait az irás-olvasásban, oktatnunk kell őket a szakmunkák, könyvek, térképek használatára és arra kell szoritanunk őket, hogy a legnagyobb mértékben megszokják a tisztaságot, pontosságot, rendet, takarékosságot és megfigyelést. Nincsenek csodatevő eszközök, melyek megoldhatnák ezt a feladatot egy csapásra. A kisérlet, hogy a polgárháboru befejezése után munkánk egy ujabb fejezetéhez való átmeneténél egy megmentő „proletár hadi doktrinát" teremtsünk, a legélesebb és legkiáltóbb kifejezése volt az uj korszak föladatai meg nem értésének. Nagyon közeli rokona ennek a nagyravett tervnek az is, hogy laboratóriumi eszközökkel hamariában egy „proletárkulturát" alkossunk. A bölcsek kövének ebben a keresésében egyesüit a saját elmaradott-

ságunkon való kétségbeesés a csodában való hittel, ami már magában véve is az elmaradottság egy jegye. Pedig semmi okunk a kétségbeesésre és épen ideje, hogy a csodában való hitről és a proletárkultura vagy proletár hadi doktrína teremtésének gyerekes kisérletezéseiről letegyünk. A proletárdiktatura keretei között egy mindennapi, kulturális és kulturafejlesztő munkának kell kibontakoznia, ez az egyetlen, ami a forradalom vivmányainak szociális tartalmát biztosithatja. Aki ezt nem értette meg, az reakciós szerepet játszik a pártgondolkozás és pártmunka fejlődésében.

Ha Lenin elvtárs azt mondja, hogy a mi feladataink nem annyira politikai, mint kulturális területekre esnek, akkor az ő gondolata hamis magyarázatának elkerülése végett a terminológiát illetőleg megegyezésre kell jutnunk. Mert bizonyos értelemben minden fölött a politika uralkodik. Már Lenin elvtárs tanácsa is, hogy a figyelmet a politikától a kulturára forditsuk, politikai tanács. Ha a munkáspárt ebben vagy abban az országban arra a belátásra jut, hogy szükséges, hogy az adott pillanatban gazdasági és ne politikai követeléseket állitson az előtérbe, már ennek a döntésnek is meg van a maga politikai karaktere. Egészen világos tehát, hogy a szó „politika“ itt két különböző jelentésben fordult elő: először a tágabb materialista-dialektikus értelemben, amely minden vezető gondolat, módszer és rendszer összességét magában foglalja, melyek a kollektiv tevékenységnek a közélet minden területén irányt szabnak: másodszor a szükebb és speciális értelemben, amely a közéleti tevékenység egy meghatározott részét jellemzi, amely közvetlenül a hatalomért való harccal van kapcsolatban és a gazdasági, kulturális stb. munkával van szembeállitva. Mikor Lenin elvtárs azt irta, hogy a politika koncentrált ökonómia, akkor a politikát a tágabb filozófiai értelemben vette. Mikor Lenin elvtárs azt mondta: „Kevesebb politikát, több ökonómiát“, akkor a politikát a szükebb, speciális értelemben gondolta. A szónak ugy az egyik, mint a másik alkalmazása jogosult annyiban, amennyiben azt a közhasználat szentesitette. Csak világosan meg kell érteni minden adott esetben, melyikről van szó.

*

A proletariátus egy hatalmas szociális egység, amely tökéletesen és végérvényesen a megfeszitett forradalmi harc idején bontakozik ki az egész osztály céljai számára. Emellett azonban ezen az egységen belül rendkivüli változatosságot, sőt nem csekély különbözőségeket vehetünk észre. A tudatlan, analfabéta falusi pásztortól egész föl a szakképzett gépészig a kvalifikációknak, kulturnivóknak, a mindennapi élet készségeinek nagy számát láthatjuk. Végül pedig minden réteg, minden céh, minden csoport különböző koru, különböző multu és különböző temperamentumu élő emberekből tevődik össze. Ha ez a változatosság nem állna fönn, akkor a kommunista párt munkája a proletariátus egyesitése és nevelése terén egyszerü dolog volna. Hogy a valóságban azonban milyen nehéz, azt láthatjuk Nyugateurópában. Lehet mondani, hogy minél gazdagabb valamely ország történelme és evvel magának a munkásosztálynak a történelme is, minél több neveltséggel, tradicióval, ügyességgel rendelkezik, minél több régi csoportosulást foglal magában, annál nehezebb egy forradalmi egységgé összeolvasztani. A mi proletariátusunk nagyon szegény történelemben és tradicióban. Ez kétségtelenül megkönnyitette az ő forradalmi előkészitését az októberi forradalom számára. De ugyanez egyuttal meg is nehezitette az épitőmunkáját október után. A mi munkásunk — a legfölső réteget kivéve — nem rendelkezik a legegyszerübb kulturális készséggel és ismeretekkel (a tisztaságot, irni-olvasnitudást, pontosságot stb. illetőleg). Az európai munkás ezeket a készségeket hosszu idő folyamán, lassan, a polgári rend kereteiben megszerezte magának: ezért van olyan erősen összenőve — a legfelső rétege révén — a polgári renddel, az ő demokráciájával, a szabad kapitalista sajtóval és más jóságokkal. A mi munkásságunknak ezzel szemben a mi elkésett polgári társadalmi rendünk alig tudott mindezekből valamit is nyujtani: ezért is sikerült Oroszország proletariátusának könnyebben szakitani a polgári társadalmi renddel és szétrombolni azt. De ugyanebből az okból kénytelen a mi proletariátusunk a maga többségében a legegyszerübb kulturális eszközöket csak ma, azaz már a szocialista munkásállamban megszerezni és magáévá tenni. A történelem semmit sem ad ingyen: és ha az egyikben — a politikában — engedményt tett, visszaveszi másvalami — a kultura — javára. Minél könnyebb volt — persze csak relative — az orosz proletariátusnak a forradalom megvivása, annál nehezebb neki a szocialista épitőmunka. De ezért is ad a mi uj társadalmi életünknek a forradalomtól kovácsolt kerete, amely a föntebbi négy alapelem által jellemezhető minden becsületes, értelmes irányban haladó fáradozásnak a gazdaság és kultura területén egy objektiv szocialista karaktert. A polgári társadalmi rendben a munkás, anélkül, hogy akarta vagy szándékozta volna, annál inkább gazdagitotta a burzsoáziát, minél jobban dolgozott. A szovjetállamban a lelkiismeretes és jó munkás, anélkül, hogy gondolna rá vagy arra törekedne (ha például pártonkivüli vagy nem-politizáló), szocialista munkát végez és a munkásosztály eszközeit szaporitja. Épen ebben van az októberi forradalom értelme és ebben az értelemben az uj gazdasági politika sem hozott változást.

Nagyon sok pártonkivüli munkás van, kik a termelésnek, technikának, munkájuknak áldozták magukat. Csak feltételesen lehet tehát az ő „apolitizmusukról“, azaz a politika iránt való érdeklődésük hiányáról beszélni. A mi oldalunkon álltak ők a forradalom minden fontos és nehéz pillanatában. Tulnyomó többségükben nem rettentek vissza októbertől, nem szöktek meg és nem követtek el árulást. A polgárháboru alatt sokan közülük a frontokon voltak, mialatt a többiek viszont becsületesen dolgoztak a hadsereg felfegyverzésén. Azután tértek csak a békemunkára. Nem-politizálóknak nevezik őket — és nem minden alap nélkül —, mivel a produktiv-céhbeli vagy családi érdekeket, legalább a rendes, „nyugodt“ időkben a politikai fölé helyezték. Ezek mindegyike jó munkás akar lenni, magát a munkájában tökéletesiteni, egy magasabb kategóriába fölemelkedni, ugy a családjuk helyzetének javitására, mint érthető hivatásbecsvágyból. Ezek mindegyike, mint már emlitettük, szocialista munkát végez, anélkül, hogy ezt célul tüzné ki maga elé. De nekünk, a kommunista pártnak érdeke, hogy ezek a termelésben tevékeny munkások az ő mindennapi részletmunkáiukat tudatosan a szocialista épités, mint egész, föladataival kössék össze. Egy ilyen kapcsolat létreiöttén a szocializmus érdekei jobban biztositva volnának, másfelől pedig ezek az épités részletmunkáival elfoglalt emberek egy mélyebb erkölcsi kielégülést nyernének.

De hogyan érjük ezt el? Tisztán politikával ehhez a munkástipushoz nehéz közeledni. Hiszen minden szónoklatot hallott már. Ez nem vonzza őt a pártba. Az ő gondolatai a munkaasztalhoz kapcsolódnak — és nincs valami különösen elragadtetva azoktól az állapotoktól, melyek jelenleg ezek körül a munkaasztalok körül, a műhelyben, a gyárban, a trösztökben uralkodnak. Az ilyen munkások arra törekszenek, hogy mindennek önálló gondolkodás által jőjjenek a nyitjára, gyakran visszavonultan élnek és az ő körükből kerülnek ki az autodidakta feltalálók. A politikával nem lehet őt megközeliteni, legalább is most nem lehet lelkében megragadni, de épen ezért lehet és kell a termelés és technika révén hozzáférközni.

Koljzow elvtárs (moszkvai rajón, Krasnaja Presnja), a moszkvai tömegagitátorok konferenciájának egyik résztvevője, rámutatott arra a rendkivüli hiányra, ami nálunk szovjettankönyvekben, az önképzés vezérfonalaiban és egyéb technikai és speciális területekhez és kézmüvességhez szükséges taneszközökben uralkodik. Ilyen kiadványokra pedig roppant nagy szükség van. Ez kitünik a szakképzett munkások nagy hiányából és maguknak a munkásoknak a törekvéséből, hogy szakképzettségre tegyenek tünik a szakképzett munkások nagy hiányából és maguknak a munkásoknak a törekvéséből, hogy szakképzettségre tegyenek szert. Ez a szükséglet csak kiélesedett az imperialista és polgárháboruk éveiben a termelési folytonosság megszakadása által. Hálás és fontos feladat bontakozik ki ezen a területen szemeink előtt.

Persze nem szabad ezzel azt sem felejtenünk, hogy nem könnyü dolog ilyen tankönyvek egész sorát egyszeriben előállitani. A praktikus munkás, még a legszakképzettebb is képtelen tankönyvet irni. A technikai szakirók, akik ezt a munkát elvállalják, gyakran nem ismerik a dolgok praktikus oldalát. Végül pedig kevés köztük a szocialista módra gondolkozó ember. Természetesen ez a kérdés nem olyan, hogy meg ne lehetne oldani, de persze nem „egyszerü“, azaz rutinirozott, hanem kombinált eszközökkel. Egy-egy tankönyv irására vagy legalább is revideálására kollégiumot kell alakitani, mondjuk például egy háromtagu bizottságot egy technikailag képzett szakiróból, aki lehetőség szerint ismeri és képes ismertetni a termelésünknek megfelelő terület állapotát; egy ugyanazon termelési ágban szakképzett munkásból, akit érdekel a termelés és lehetőség szerint feltaláló tehetség; és egy marxista iróból, egy politikusból, aki termelőtechnikai érdeklődéssel és ismeretekkel rendelkezik. Ilyen vagy hasonló módon össze kell állitani foglalkozási ágak szerint beosztott termelőtechnikai tankönyvek mintakönyvtárát, melyben a könyvek természetesen jól nyomva, jól füzve, formájukban kényelmesek és ne drágák legyenek. Egy ilyen könyvtár kettős szerepet játszana: hozzájárulna a munka kvalifikációjának az emeléséhez, következésképp a szocialista épités eredményességéhez, egyuttal pedig segitene abban, hogy a termelésben tevékeny munkások egy igen értékes csoportja a szovjetgazdálkodással mint egésszel, következésképp a kommunista párttal szoros kapcsolatba kerülne.

A dolog természetesen nem szoritkoznék csak a tankönyvek egy sorára. Ennél az egy példánál azért időztünk el olyan hosszadalmasan, mivel ugy látszik, hogy meglehetősen szemléltető példája az uj utnak a mai periódus uj feladataira vonatkozólag. A harcot, hogy a „nem-politizáló“ termelő proletárokat szellemileg megnyerjük, a legkülönbözőbb eszközökkel folytatnunk kell. De ezenkivül szükség van technikai-tudományos, termelőágak szerint specializált heti és havi folyóiratokra, továbbá technikai-tudományos egyesületekre, melyek ezekhez a munkásokhoz alkalmazkodnának. A szakszervezetek sajtója aztán ezektől irányitást nyerhetne, amennyiben ez a sajtó nem csak a szakszervezetek szolgálati személyzete számára iródik. A legmeggyőzőbb politikai érv azonban az ilyen tipusu munkásokkal szemben mindenkor az ipar terén elért praktikus eredményeink felmutatása, minden reális munkaszabályozás a gyárban vagy műhelyben, a pártnak ebben az irányban való minden átgondolt törekvése.

A jelenleg bennünket érdeklő termelőmunkás politikai nézetét az általa sürün emlegetett gondolat következő formulázásával lehetne kifejezni: „Ami a forradalmat és a burzsoázia bukását illeti, arról nem kell annyit beszélni, ez rendben van, ez egyszer és mindenkorra elintézett dolog. Nekünk nincs szükségünk a burzsoáziára. A mensevikiek és a burzsoázia többi lakájai sem kellenek nekünk. Ami a „sajtószabadságot“ illeti, ez nem olyan fontos kérdés, hogy annyit kéne róla beszélni. De mikor jövünk rendbe a gazdasággal? Ti kommunisták a hatalmat a kezetekbe vettétek. A ti célotok és terveitek jók — ezt tudjuk, ne ismételgessétek tehát, mi hallottuk már, egyet is értünk velük, támogatunk is titeket; de hogy akarjátok ezeket a feladatokat a gyakorlatban megoldani? Mostanáig nem egyszer, de többször megtörtént — nem kell ezt takargatni — hogy odanyúltatok, amihöz nem értettetek. Tudjuk, tudjuk, nem lehet mindent egyszerre megcsinálni, tanulni kell, a hibák is elkerülhetetlenek. Ez igy van egyszer. És ha a burzsoázia gazságait eltürtük, annál inkább el kell viselnünk a forradalom tévedéseit. De ennek nem szabad örökké igy maradnia. Köztetek, kommunisták közt különböző emberek vannak épugy, mint miköztünk, bünös emberek közt: az egyik valóban tanul, lelkiismeretesen végzi dolgát, azon fáradozik, hogy praktikus gazdasági eredményekhez jusson, mig a másik üres szavakkal nyugtatgat bennünket. És azok, akik csak üres beszédeket mondanak, nem csekély károkat okoznak, mert ezeknek ujjai közül kiesik a munka.“ — Ilyen ez a tipus: törekvő, buzgó esztergályos vagy lakatos vagy vasöntő, akit csak a saját munkája érdekel, nem lelkesedő, a politikában inkább passziv, de mindent meggondoló, kritikus, néha egy kicsit szkeptikus, de mindig hű a maga osztályához — egyszóval nagyértékű proletár. Erre a tipusra kell a pártnak a munka jelenlegi periodusában épitenie. E réteg számunkra való megnyerésének a mértéke — a gyakorlatban, gazdaságban, termelésben, technikában — a legbiztosabb mérője lesz a mi eredményeinknek a kulturmunka területén, ennek a szónak a tágabb, lenini értelemben vett jelentésében.

A derék munkás felé való orientáció természetesen egyáltalában nem áll ellentmondásban a párt masodik nagyfontosságu feladatával: hogy t. i. a proletáriátus fiatal nemzedékét megnyerjük. Mert épen az uj nemzedék nő föl egy meghatározott periódus föltételei között, formálódik, megerősödik, és megacélosodik bizonyos feladatok megoldásának a területén. Az új generációnak mindenekelőtt magaskvalifikációjú, munkáját szerető munkások generációjának kell lennie. Annak a tudatában kell felnőnie, hogy az ő termelőmunkája egyuttal szolgálat a szocializmusnak is. A saját szakképzése iránti érdeklődés, a törekvés, hogy a saját területén mester legyen, természetesen igen erősen fogja emelni az „öregek“ soraiból kikerülő derék munkások tekintélyét, akik, mint már emlitettük, ma legnagyobbrészt a párton kivül vannak. A derék, lelkiismeretes, tehetséges munkások felé való orientáció egyuttal tehát a proletárifjuság nevelésének az iránymutatójává válik. Enélkül a szocializmushoz való előhaladás lehetetlen is.

Ford: Szolnoki-Sándor

MA internacionális aktivista müvészeti folyóirat ■ Szerkeszti: Kassák Lajos ■ Felelősszerkesztő: Josef Kalmer ■ Szerkesztőség és kiadóhivatal: Wien, XIII. Bez. Amalienstrasse 26. I. 11. ■ Amegjelenés dátuma 1924 Február 20 ■ Előfizetési ár: Egy évre: 50.000 osztrák kor., 50 szokol, 80 dinár, 150 lei. ■ Ezen szám ára: 10.000 osztrák korona, 5 szokol, 8 dinár, 15 lei, 1 arany-márka ■ IX. évfolyam, 3—4 szám ■ A lapban megjelenő cikkekért a szerző felel.

Druck: „Elbemühl“, Wien, IX., Berggasse 31.

Bibliothèque Fonds Destribats Kandinsky
P 66